

NORBERT LACKO

Meruôsme roky

V priebehu osemnástich revolučných mesiacov v rokoch 1848 až 1849 sa výrazne zmenila organizácia spoločnosti. Odstránilo sa poddanstvo, zrušilo sa veľa feudálnych prežitkov a uzákonila sa rovnosť pred zákonom. Revolúcia otvorila cestu kapitalizmu, občianskej spoločnosti. V habsburskej monarchii snahy nemaďarských národov o svoju slobodu komplikoval postoj vodcu revolúcie – strednej šľachty. Tá zachovávala niektoré stavovské výsady a presadzovala maďarizáciu. Rovnoprávnosť národov sľubovala cisárska Viedeň a bojovala v občianskej vojne na strane nemaďarských národností monarchie. Jej politika voči nim však bola pokrytecká. Rovnako sa zachovala aj voči Slovákom, ktorí chceli tiež toto obdobie využiť na rozšírenie svojich práv. Pre slovenské národné hnutie znamenal rok 1848 mimoriadne obdobie jeho vnútorného dozrievania. Formovali sa národnopolitické programy, ktoré mali za cieľ konštituovanie národov modernej podoby prostredníctvom národnooslobodzovacieho zápasu. Revolúcia nastolila aj otázku vzájomného vzťahu občianskych slobôd a politických práv jednotlivcov a národných práv. Bez vyriešenia národnostnej otázky nebolo možné zabrániť silám starého režimu a pokusom o reštauráciu svojich mocenských pozícií.

Slováci nemali v rámci Uhorska nijaké osobitné štátoprávne postavenie. Slovenské národné územie nebolo konštituované ako osobitný územno-politický útvar a mocensky bolo ovládané politicko-správnym aparátom uhorskej vlády. Revolučné hnutie rokov meruôsmych v strednej Európe, ktoré síce vypuklo pod vplyvom februárovej revolúcie vo Francúzsku a pod heslami Francúzskej revolúcie z konca 18. storočia „sloboda, rovnosť, bratstvo“, ale rozvíjalo sa na základe odlišných podmienok, malo odlišnú vnútornú dynamiku, determinovanú vzájomným prelínaním sociálnych a národnostných otázok a rozdielnym, ba až protichodným chápaním obsahu týchto slov, ktoré lomcovali Európou.

Š. Daxner a J. Francisci iniciovali 10. 5. 1848 v Liptovskom Mikuláši stretnutie približne tridsiatich štúrovcov, kde sa prijal veľkorysý dokument. V dokumente sa požadovala zmena marcových zákonov tak, aby obmedzili vplyv aristokracie a urýchlili emancipáciu nižších vrstiev a utláčaných národov. Tiež sa požadovalo naplnenie občianskej a národnej rovnosti, dotvorenie demokratického režimu v rámci Uhorska, zrušenie paragrafov obmedzujúcich slobodu tlače, zhromažďovania sa a spolčovania a uzákonenie všeobecného volebného práva pre mužov.

Proklamácia z 20. novembra 1848 s názvom „K národu slovenskému“ vyzývala do boja za slobodu a slovenskú národnosť, ale aj za kráľa a jednotu monarchie.

Hoci sa základné požiadavky slovenského národného hnutia nespĺnili, revolučné roky mali veľký význam, lebo hnutie sa stalo prejavom vôle slovenského národa po slobodnom a samostatnom národnom živote. Toto hnutie svojím úprimným úsilím o demokraciu prekročilo rámec a možnosti doby a má nemalú zásluhu na dnešnej samostatnosti slovenského národa.

Protifašisti z oboch strán ostrova Cyprus

Cyperskí bojovníci proti fašizmu z oboch strán ostrova s Lisou Buttenheimovou

Foto: P. Vitko

Jedenásteho novembra si pripomenuli Deň vojnových veteránov na celom svete, vrátane ostrova Cyprus, kde od roku 2001 slúžia v misii UNFICYP aj slovenskí vojaci. Tento ostrov je dnes rozdelený. Okrem iného ho však z minulosti spája boj proti nacizmu a fašizmu v 2. svetovej vojne.

Cez vojnu bol Cyprus britskou kolóniou. Do bojov proti nemeckým nacistom a talianskym fašistom sa teda v uniformách ozbrojených síl Spojeného

kráľovstva zapojili tak cyperskí Gréci, ako aj cyperskí Turci.

Puto z minulosti

V neutrálnej nárazníkovej zóne uprostred rozdeleného hlavného mesta Nikózia sa preto i tento rok tradične na jeseň konala spomienková slávnosť. Veteráni z oboch komunít si pripomenuli spoločné vojnové boje na slávnosti, ktorú nazývajú Candlelight Vigil Ceremony (približne v zmysle Slávnosť čistého svetla sviec). Hlavným hosťom

bola šéfka celej misie UNFICYP Lisa Buttenheimová, americká diplomatka v službách OSN. Vysoko ocenila morálne zásluhy antifasistov. Poukázala tiež na to, že tak, ako dokázali obe komunity žiť celé stáročia na Cypre spoločne, tak by malo byť tomu aj v budúcnosti. Na slávnosti bola sympatická nielen účasť vojakov mierovej misie UNFICYP, ale aj zástupcov mladých cyperských Grékov a cyperských Turkov. Možno dodať, že podobné spoločné podujatia

(Pokračovanie na str. 2)

M. ZEMAN: Česi a Slováci sa opäť stretli v Európskej únii

Slovenská republika oslavuje okrúhle výročie svojho vzniku. Práve v októbri uplynulo dvadsať rokov od schválenia ústavného zákona o rozdelení federácie. Na obdobie rozpadu spoločného štátu Čechov a Slovákov a vtedajšie reakcie českých a slovenských politikov spomína zakladateľ českej sociálnej demokracie, expremiér a aktuálne kandidát v prvých priamych voľbách prezidenta v českej histórii Miloš Zeman. Priestor využil aj na reflexiu vývoja, ktorým obe republiky za dvadsať rokov prešli.

■ Začiatkom roku 1990 ľudia v rozhlase debatovali o tom, či Československo dobehne životnú úroveň Rakúska o päť, alebo desať rokov. Ako ste to v tom čase videli vy, ako prognostik?

– Je zaujímavé, že mi nedávno jeden môj známy pripomenul, že som vtedy odpovedal na podobnú otázku. Odpovedal som, že to bude trvať celú jednu generáciu. Bol som teda oveľa pesimis-

tickejší, alebo, ak chcete, oveľa realistickejší než tí, ktorí predpokladali, že to bude trvať päť, alebo desať rokov.

■ Očakávali ste vtedy, do akých veľkých problémov sa po relatívne krátkom čase dostane aj československá štátnosť? O tri roky neskôr došlo k rozdeleniu Československa...

(Pokračovanie na str. 3)

Protifašisti z oboch strán ostrova Cyprus

(Dokončenie zo str. 1)

oboch komunít ani dnes nie sú vôbec všedným javom. Povedzme tiež, že na organizácii podujatia sa podieľal aj slovenský kapitán Michal Harnádek, ktorý pôsobí v oddelení pre vzťahy s verejnosťou vojenského veliteľa misie UNFICYP čínskeho generálmajora Čehao Lioua.

Včerajšie boje, dnešný mier

„Bojoval som pri Bengházi aj o Tobruk, bol som nasadený v Taliansku aj v Sudáne,“ spomenul na 2. svetovú vojnu Hadži Hasan Mustafa, cyperský Turek, kaprál vo výslužbe. „Ja som bol ako dobrovoľník v Egypte, Palestíne, v Iraku na Kréte aj v Taliansku,“ pokračoval cyperský Grék Loizos

Dimitrius, vo výslužbe poručík pechoty. „No a ja som bojoval aj o Monte Cassino,“ zapojil sa do rozhovoru Nikos Christoulidis...

Bohužiaľ, spoločnú minulosť (aj) cyperských bojovníkov proti fašizmu prekryl najmä rok 1974, kedy bol ostrov po niekoľkodňových bojoch rozdelený. Severnú časť obývajú najmä cyperskí Turci (len Tureckom uznaná tzv. Severocyperská turecká republika). V južnej časti tvoria väčšinu cyperskí Gréci (medzinárodne uznaná Cyperská republika). Slovenskí vojaci práve s misiou UNFICYP prvý raz v histórii zaujali miesto jedného z vedúcich národov (popri Britoch a Argentínčanoch) velia Sektoru 4, ktorý má veliteľstvo v meste Famagusta v severovýchodnej časti ostrova. Slovenský kontingent na Cypre má spolu 159 príslušníkov. V našom sektore slúži aj 88 maďarských vojakov, 39

Srbov a dvaja Chorváti. Vojaci UNFICYP sa podieľajú na udržaní prímeria medzi južnou a severnou časťou a strážia neutrálnu nárazníkovú zónu, ktorá sa s dĺžkou 183 kilometrov a šírkou od 5 metrov do 7 kilometrov tiahne naprieč ostrovom od spomenutého roku 1974. Slovenskí vojaci sa okrem strážnych a hliadkových úloh podieľajú aj na zabezpečovaní žienijných prác pre celú misiu UNFICYP, strážia hlavné veliteľstvo UNFICYP v Nikózii a pracujú tiež na viacerých zodpovedných pozíciách v rámci tohto medzinárodného veliteľstva.

„Práve vy, vojačky a vojaci, ste prispeli svojou prácou k udržaniu mieru aj na Cypre. Vďaka vašej profesionalite Slovenská republika potvrdila, že významná pozícia lídra v Sektore 4 v misii UNFICYP jej právom patrí,“ uviedol minister obrany Martin Glváč 27.

Bojovníci proti fašizmu a vojaci OSN

Foto: P. Vitko

septembra na slávnostnom nástupe v Nitre, kde spolu s náčelníkom Generálneho štábu OS SR generálpodporučkom Petrom Vojte-

kom vítal vojakov 23. slovenskej rotácie, ktorí sa v zdraví vrátili z nasadenia na Cypre k svojim rodinám.

Pavol VITKO

V Humennom súťažili školáci

Aj v tomto roku ObIV SZPB v Humennom zorganizoval na počesť 68. výročia Slovenského národného povstania (SNP) a karpatsko-duklianskej operácie (KDO) športovo-brannú a vedomostnú súťaž žiakov humenských základných škôl (ZŠ) o Pohár primátorky mesta Humenné. Bol to už jej XIII. ročník.

Športové zápolenie sa uskutočnilo 24. októbra v areáli humenskej Záchranej brigá-

dy Hasičského a záchranného zboru (Zb HaZZ). Súťažilo sa v šiestich disciplínach – beh

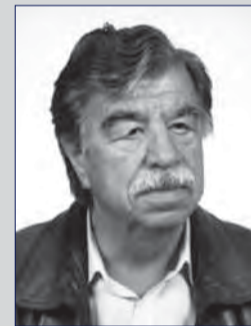
na čas, strelba zo vzduchovky, hod granátom na cieľ, rúčkovanie vo vodorovnej polohe po natiahnutom lane, zdravotná príprava a test z histórie SNP a KDO. Podujatie doplnil seminár venovaný problematike protifašistickej rezistencie v regióne. Jeho priebeh obohatila svojimi spomienkami z vojnových čias podpredsedníčka ObIV Mária Šľachtová. V priebehu plnenia disciplín sa zástupcovia súťažiacich odobrali k pamätníku majora Čerenej armády Jakova Tevosoviča Ilikčjana, náčelníka štábu partizánskeho oddielu Pugačov, nachádzajúcom sa v lokalite Rázcestie pri obci Kamienka, a položili k nemu veniec. O pamätník

sa stará SOŠP v Humennom, ktorá ho na vlastné náklady udržiava. Ide o pokračovanie dlhoročnej tradície starostlivosti, ktorú založil predchodca súčasnej SOŠP – vtedajšie Stredné odborné učilište stavebné. Delegácia účastníkov súťaže položila veniec aj k Pamätníku vďaka na humenskom Námestí slobody.

Po skončení súťaže sa uskutočnilo jej vyhodnotenie. Na 1. mieste sa umiestnilo družstvo ZŠ Hrnčiarska, na 2. ZŠ Jana Švermu, na 3. ZŠ Dargovských hrdinov a na 4. ZŠ SNP. Jednotlivým družstvám na 1. až 4. mieste odovzdali A. Niskáč a G. Rosičová vecné ceny, víťazom aj Putovný pohár primátorky mesta Humenné. Zástupcovia jednotlivých ZŠ si prevzali hodnotné knihy s historickou tematikou pre svoje školské knižnice. K úspešnému zavŕšeniu podujatia prispeli aj chutné rezne pre všetkých členov družstiev, o ktoré sa postarala predsedníčka ObIV Valéria Melníková. O pamätník

Gabriela ROSIČOVÁ

Zomrel básnik Gustáv Hupka

Po dlhej ťažkej chorobe zomrel 3. novembra 2012 v škótskom Edinburhu najstarší slovenský básnik Gustáv Hupka. Bol tlačovým tajomníkom

SAV, tajomníkom Umeleckej besedy slovenskej, tajomníkom Zväzu slovenských spisovateľov, šéfredaktorom Protifašistického bojovníka, redaktorom týždenníka Život, tlačovým poradcom ministra kultúry a riaditeľom Vydavateľstva Pallas. Po Nežnej revolúcii založil vlastné vydavateľstvo Ars Stigmy. Napísal básnické zbierky *Slnko vinohradov*, *Tráva zvoní po polnoci*, *Prsty milencov*, *Bohoslužba za lásku*, *Rúny*, *Z môjho mlčania*, *Katarzia* a iné. Z taliančiny preložil básne G. Leopardiho, G. Carducciho a M. Buonarrotiho. Na sklonku života napísal knihu spomienok *Šťastie a omyly*, za ktorú pred mesiacom získal medzinárodnú Cenu E. E. Kischu za literatúru faktu.

Jozef LEIKERT

Školáci si zmerali sily v rôznych disciplínach.

Foto: gr

23. OKTÓBER

Vo veku 95 rokov zomrel v juhopol'skom meste Żywiec Wilhelm Brasse, známy ako fotograf z koncentračného tábora pri Osvienčime, kde počas 2. svetovej vojny fotografoval väzňov i pokusy nacistických lekárov Josepha Mengeleho a Eduarda Wirthsa. Brasse pochádzal z rakúsko-poľskej rodiny. Do Osvienčimu sa ako väzeň dostal v roku 1940 po tom, čo odmietol vyjadriť vernosť hitlerovskému Nemecku a pridal sa k poľskej armáde. Medzi úlohami, ktoré mal v tábore smrti vykonávať, bolo aj fotografovanie spoluväzňov na osobné dokumenty. Vďaka tomu sa zachovala zbierka 39-tisíc fotografií. Niekoľko dní pred

oslobodením Osvienčimu v januári 1945 Brassa Nemci evakovali a až do 6. mája zadržovali v táboroch Mauthausen, Melk a Ebensee na území Rakúska.

30. OKTÓBER

Nedaleko pristávacej dráhy jedného z najvyťaženejších letísk v Japonsku Sendai našli nevybuchnutú bombu pochádzajúcu z 2. svetovej vojny. Objavil ju robotník pri kontrole kanalizačného systému, ktorý vlni poškodili ničivé vlny cunami. Bomba má približne 225 kilogramov, je dlhá asi meter. Predpokladá sa, že ju do oblasti zhodili pred 68 rokmi Američania. Ak by teraz vybuchla, mohla by zasiahnuť oblasť v okruhu viac ako kilometer.

2. NOVEMBER

Nadácií Anny Frankovej v Amsterdame sa podarilo z pozostalosti amerického herca Josepha Schildkrauta získať doteraz neznáme listy Anninho otca

stalo sa VO SVETE
25. 10.–5. 11. 2012

Otta Franka, ako aj fotografie a iné dokumenty z obdobia rokov 1936–1941. Otto Frank ako jediný zo židovskej rodiny, pochádzajúcej z Frankfurtu nad Mohanom, prežil druhú svetovú

vojnu. On a Joseph Schildkraut si roky písali.

Pôvodne mali hercovu pozostalosť vydražiť v New Yorku. Jeho vdova sa ale rozhodla predať manželovu zbierku amsterdamskej nadácii za nezverejnenú sumu. Denník Anny Frankovej, ktorá zomrela vo veku 15 rokov v koncentračnom tábore Bergen-Belsen, vydali po prvý raz začiatkom 50. rokov. Je to svetoznáme otrasné svedectvo o holokauste.

5. NOVEMBER

Posledný žijúci veliteľ 311. československej bombardovacej letky britského Kráľovského letectva Vladimír Nedvěd zomrel 31. októbra vo veku 95 rokov

v juhoaustrianskom Sunshine Cost. Rodák z Brna odišiel 8. decembra 1939 do exilu s cieľom zapojiť sa do boja proti fašistom.

Cez Maďarsko, Juhosláviu, Grécko, Turecko a Libanon sa dostal na palube francúzskej lode do Marseille. Po kapitulácii Francúzska pokračoval na Britské ostrovy, kam sa dostal v júli 1940. V službách Royal Air Force sa vypracoval na podplukovníka leteckva a 22. augusta 1943 sa stal najmladším veliteľom najväčšej československej jednotky britských vzdušných síl – 311. bombardovacej letky. Neskôr sa podieľal ako styčný dôstojník aj na bojoch proti japonskej armáde v Indii.

(ao)

M. ZEMAN: Česi a Slováci sa opäť stretli v Európskej únii

(Dokončenie zo str. 1)

– Usiloval som sa vtedy o to, aby vznikla česko-slovenská únia a to na princípe konfederácie. Mimochodom, Švajčiarsko sa oficiálne nazýva tiež konfederácia a nezaznamenal som žiadne veľké pokusy o jeho rozdelenie. Tento môj pokus bol, bohužiaľ, neúspešný, čo sa často v politike stáva. Napriek tomu som veľmi rád, že sme dnes vlastne opäť v konfederácii, ktorá sa nazýva Európska únia. A mimochodom, táto konfederácia, súdiac podľa slov predsedu Európskej komisie Barrosa, smeruje práve k federácii.

■ **Vo svojom poslednom rozhovore pre nemecký týždenník Merian v auguste 1992 Alexander Dubček uviedol, že vo svete sa väčšinou nesprávne predpokladá, že odtrhnúť od Československa sa chcú Slováci. V skutočnosti podľa neho na rozdelenie tlačila viac česká strana tým, že odmietala uvoľniť pravidlá federácie...**

– Myslím si, že z obidvoch strán existovali politické subjekty, ktoré sa de facto usilovali o rozdelenie Československa. Na Slovensku to bola Slovenská národná strana a v českej republike Občianska demokratická aliancia. A mimochodom, obidva tieto subjekty prakticky zanikli. ODA aj formálne a SNS tým, že sa nedostala do parlamentu.

■ **Aj Slovenská národná strana prešla za posledných dvadsať rokov určitým vývojom, ale v časoch, keď ju viedol Vítázoslav Mórica, myšlienkovy pomerne silno nadväzovala ešte na obdobie Hlinkovej Slovenskej ľudovej strany. Na aký myšlienkový prúd nadväzovala začiatkom deväťdesiatych rokov ODA?**

– Úprimne povedané, hlavne sa asi chceli zviditeľniť. Keďže Občianska demokratická strana (ODS) nebola za rozdelenie Československa, ODA ako tiež pravicová strana sa chcela odlišiť, tak si vybrala túto tému.

■ **Po roku 1989 sa v Československu začali diať veci dovtedy nevídané, prišli demokratické voľby, bol zvolený prvý demokratický prezident a bežní ľudia aj politici začali široko diskutovať o novom názve štátu. Jeden čas sa dokonca inak písal na Slovensku a inak v Čechách...**

– Racionálne riešenie spočívalo v tom, že by sa z pôvodného názvu štátu vynechalo slovo „socialistická“ a ostalo by Československá republika. Podľa mňa by nikto neprotestoval. Tu boli pokusy, a bohužiaľ to boli pokusy bývalého prezidenta Václava Havla, o akúsi ľudovú tvorivosť. Táto tvorivosť sa netýkala len názvu štátu, ale aj

štátneho znaku. Niekedy menej znamená viac. Mimochodom, pán prezident Havel to predložil Federálnemu zhromaždeniu ako svoju zákonodarnú iniciatívu a chcel, aby to bolo odsúhlasené v priebehu jediného dňa. Myslím, že tento amaterizmus sa do istej miery podpísal aj na turbulenciách, ktoré potom nasledovali.

■ **Mnoho Slovákov po roku 1989 takmer automaticky očakávalo, že sa prvým prezidentom demokratického Československa stane v tom čase vo svete najznámejšia politická osobnosť štátu, ktorou bol Alexander Dubček. Napokon sa ním stala iná významná osobnosť, Václav Havel. Prečo?**

– Pri týchto rozhovoroch som nebol. Môžem sa k tomu vyjadriť len ako vonkajší pozorovateľ. Alexander Dubček bol symbol Pražskej jari, jediný problém bol v tom, že sa do protestného hnutia proti Husákovmu normalizačnému režimu zapojil pomerne neskoro, nepodpísal Chartu '77 a podobne. Myslím si, že na českej strane zrejme prevážili tieto argumenty. Ja osobne by som Alexandra Dubčeka ako československého prezidenta veľmi rád privítal.

■ **Považovali teda Dubčeka za nedostatočného disidenta... Ale Dubček bol kontrolovaný Štátnou bezpečnosťou na podstatne vyššej úrovni ako väčšina disidentov. Dom, kde býval, bol za socializmu non-stop strážený ŠtB, na Dubčeka bolo nasadených množstvo agentov aj z radov blízkych priateľov. Byt mal prešpikovaný ploštícami. Za týchto okolností sa mohol do akcií proti režimu púšťať len v obmedzenej miere...**

– Aj Václav Havel mal byť prešpikovaný ploštícami a na rozdiel od Alexandra Dubčeka skončil niekoľkokrát vo väzení. V tom (v kontrole zo strany ŠtB, pozn. TASR) by som zásadný rozdiel nevidel.

■ **Bol Dubček v tomto čase ešte schopný aktívnej politiky, alebo už bol skôr len symbol?**

– Ak by sa Dubček stal prezidentom, podľa mňa by mohol významne prispieť k zachovaniu spoločného štátu. Chápem, že bol do istej miery už unavený, ale funkciu predsedu Federálneho zhromaždenia vykonával veľmi dobre.

■ **Prvým demokratickým prezidentom Československa sa stal Václav Havel, ktorý bol veľkou osobnosťou nielen ako disident, ale veľmi rýchlo si získal rešpekt v zahraničí aj ako prezident. Aj vy ste však zaregistrovali, že v politike začínal ako**

amatér. Aké boli plusy a mínusy jeho prvého prezidentského obdobia?

– Václav Havel, s ktorým som sa neskôr stretával ako premiér, si vydobyl obrovskú autoritu v zahraničí. Ak má Česká republika v čele takéhoto prezidenta, je to, samozrejme, devíza, ktorá jej veľmi prospieva.

■ **Rozpad Československa bol postupom času stále pravdepodobnejší, ale Havel sa stále usiloval vymyslieť niečo, čo by koniec federácie odvrátilo. Ako ďaleko by bol podľa vás v kompromisoch so slovenskou stranou ochotný ísť, ak by to záležalo len od neho?**

– Nemôžem hovoriť za Václava Havla, o to viac, že už medzi nami nie je. Osobne si myslím, že sa poctivo usiloval o zachovanie funkčnej federácie. A na druhej strane mu to sťažovali dve politické sily, jedna v Čechách a druhá na Slovensku, ktoré som už spomínal.

■ **V konečnom dôsledku však SNS a ODA nemohli spôsobiť rozpad Československa, na to neboli dost silné. Muselo sa na to dohodnúť ODS a HZDS... Bol Václav Klaus na rokovaní pripravený skôr a lepšie ako Vladimír Mečiar?**

– Václav Klaus bol veľmi výrazný politik, konzistentný politik, a na rozdiel od Vladimíra Mečiara, ktorý bol založený skôr emotívne ako racionálne, mal (Klaus, pozn. TASR) v tomto súperení vždy navrch. Ale to nie je kritika Václava Klause, ale kritika Vladimíra Mečiara.

■ **Vy osobne ste sa pokúsili dokonca ešte 1. októbra 1992 zabrániť rozpadu federácie a presadiť úniu, o ktorej sme dnes už hovorili, spolu práve s časťou poslancov za HZDS. Vo federálnom zhromaždení ste vtedy zablokovali ústavný zá-**

kon o rozdelení federácie. Bolo to gesto lojality k zanikajúcemu štátu, alebo sa skutočne ešte dalo, navzdory všetkým dovtedy uzavretým dohodám, otočiť kormidlo o 180 stupňov?

– Predovšetkým je dobré poznať základné fakty. To nebol len návrh na česko-slovenskú úniu, to bolo osem úplne konkrétnych bodov, ktoré mali štruktúrovať predstavu tejto česko-slovenskej únie, a práve o týchto bodoch mala rokovať parlamentná komisia.

■ **Mali ste pripravenú cestovnú mapu k česko-slovenskej únii, ale napokon sa išlo podľa inej mapy. Už o šesť dní neskôr, po rokovaní v Jihlave, zákon o rozdelení federácie prešiel. Čo sa zmenilo za tých šesť dní?**

– Môžem len opakovať, že Vladimír Mečiar sa ukázal byť v porovnaní s Václavom Klausom menej schopným vyjednávacím partnerom, čo jihlavské rozhovory celkom zreteľne ukázali.

■ **Rozdelenie federácie spustilo proces delby federálneho majetku, ktorý ste uzavreli ako premiér až vy s Mikulášom Dzurindom. Dajú sa porovnať rokovania Klause s Mečiarom, ktorí rokovania o majetku otvorili, s vašimi rokovaniami s Dzurindom?**

– S Mikulášom Dzurindom sme sa dohodli na racionálnych ekonomických základoch. Ekonomickí analfabeti z obidvoch štátov nás potom obviňovali zo zrady národných záujmov.

■ **Už pred rozdelením sa obidve republiky navzájom obviňovali z toho, že jedna na druhú dopláca. Toto bolo asi len ďalšie kolo toho istého...**

– Ako som povedal, vychádzali sme z racionálnych základov, a nie z toho, ako pán Mečiar, zo záležitostí českej vlajky, spišských dedín a podobne. To bola práve tá iracionalita, ktorá spô-

sobila, že s Mikim Dzurindom sa dalo dohodnúť, s Vladimírom Mečiarom sa nikdy dohodnúť nedalo... Okrem iného preto, že Mečiar vôbec nerozumel ekonomike.

■ **Aké výhody prinieslo Česku a Slovensku rozdelenie federácie?**

– Českej republike celkom určite to, že istá redistribúcia v prospech Slovenska sa skončila. Na druhej strane ale českým podnikom toto rozdelenie zúžilo domáci trh. To bola na prvý pohľad menej viditeľná, ale napriek tomu existujúca ekonomická strata. Slovenské zisky a straty si netrúfam posudzovať.

■ **Ak by sa federácia nerozpadla, ale podarilo by sa pretvoriť ju na konfederáciu, kde by centrum malo len obmedzené právomoci, ostal by však pätnásťmiliónový trh... Aké výhody by malo toto riešenie oproti dnešnému stavu?**

– Rozhodne by bol o niečo nižší maďarský tlak voči Slovensku a sudetonemecký voči Česku. Len pripomínam, že môj návrh na česko-slovenskú úniu bol založený na princípe „každý za svoje“, takže aj on obsahoval zastavenie zmienenej redistribúcie.

■ **Podľa niektorých pozorovateľov majú Česko a Slovensko stále k sebe blízko na politickej úrovni, prípadne v medzilidských vzťahoch, aj keď treba povedať, že české deti už po slovensky veľmi nerozumejú. Ale v ekonomike ide o štandardný vzťah, ako medzi ktorýmikoľvek inými štátmi EÚ. Je to tak v poriadku?**

– Obidva štáty boli do istej miery poškodené tým, že sa dotyk českej a slovenskej kultúry oslabil. Že sa k sebe chováme v ekonomickej oblasti rovnako ako k ostatným štátom EÚ? Sme štátmi EÚ a nie je dôvod chovať sa inak. luc TASR, foto: TASR – D. Forgács

Rómska otázka

Vypelost' každého národa a štátu sa odzrkadľuje aj v zákonoch, ktorými sa spravuje a riadi. Zákony sa prijímajú, aby sa nimi všetci občania bez rozdielu riadili. Chválime sa tým, že zákony u nás platia rovnako pre všetkých občanov, bez rozdielu národnosti, náboženstva či politickej príslušnosti. Skutočnosť dokazuje, že nie je tomu vždy tak. Ak občan poruší zákon, má byť rovnako potrestaný. Na všetkých to platí, ale na veľkú časť Rómov nie. Väčšina z nich si je toho aj vedomá, preto nepracuje, časť kradne, lúpi, prepadá občanov a narúša občianske spoluzážitvanie. Pritom pravidelne poberajú rodinné prídavky a sociálne dávky. Často ich výška je taká, že sa im neoplatí robiť. Nie je zvláštnosťou, že už žiačky na základ-

ných školách majú deti, kým ešte samé sú deťmi. Aby sa dnešná nepriaznivá situácia aj v našom štáte zlepšila, je treba zákony dodržiavať a za ich porušovanie trestať všetkých rovnako.

Pri riešení rómskych problémov nestačí, aby sa nimi zaoberala iba vládnuca strana Smer-SD, vláda a poslanec Národnej rady SR Igor Matovič, Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti, minister vnútra Robert Kaliňák, ako aj novo vymenovaný splnomocnenec pre rómsku otázku. Pomocnú ruku musia podať aj ostatné opozičné strany, nielen slovami, ale aj skutkami. Ale bez snahy samotných Rómov sa nám to nepodarí k spokojnosti ostatných a Rómov doriešiť. Prvoradou úlohou, najmä vlády v našej demokratickej spoločnosti, preto

je vytvoriť dostatok manuálnych pracovných príležitostí aj pre Rómov, zodpovedajúcich ich schopnostiam, ale aj vzdelaniu. Nie menej dôležitou úlohou bude doriešiť pravidelnú návštevu predškolských a školských zariadení rómskych detí. Bez doriešenia týchto kardinálnych problémov sa z miesta nepohneme.

Som presvedčený, že lepšie riešiť rómsku otázku nemôže nikto

Školy musia tiež prispieť k riešeniu vzdelávacou a výchovnou činnosťou, ale aj po vyučovaní rôznou krúžkovou činnosťou pre rómsku komunitu.

iný, ako ten, čo s nimi spoločne v osade žil a vyrastal. Nechajme ho preto konať a pomôžeme mu riešiť problémy, veď sa dotýkajú každého z nás. Priaznivé výsledky sa určite postupne dostavia. Je hanbou, v prvom rade samotných Rómov, ale aj celej našej spoločnosti, pohľad na chatrče, v ktorých žijú, a na hygienu,

ktorú dodržujú. Žalostný je tiež pohľad na sídlisko Luník v Košiciach – blok, ktorý obývajú. Tento blok bol nový, keď sa tam nasťahovali, a oni ho zničili. Okolie je znečistené odpadkami, ktoré vyhadzujú priamo z okien na ulicu. Väčšina z nich neplatí nájomné, ani za vodu, elektrinu či plyn. Pre nich neplatia zákony tak, ako pre ostatných občanov? Poriadok aj tu bude iba vtedy, keď aj

rómskej otázky. Školy musia tiež prispieť k riešeniu vzdelávacou a výchovnou činnosťou, ale aj po vyučovaní rôznou krúžkovou činnosťou pre rómsku komunitu.

Rómskej otázke, hlavne jej riešeniu, by mali venovať viac pozornosti, ale aj času nielen vlády a štáty, v ktorých Rómovia žijú, ale aj všetky orgány EÚ a celá EÚ. Ak sa nám to nepodarí k spokojnosti doriešiť, tak budú musieť venovať čas a financie aj tejto problematike budúce generácie. Azda im nechceme zanechať takéto veľké bremeno, aby trieštili svoje sily na jeho doriešenie. Rómska problematika je dlhodobá záležitosť a na jej kladnom doriešení sa musí podieľať celá naša demokratická spoločnosť. Aj Rómovia si musia uvedomiť, že bez práce nie sú koláče a podľa toho sa aj správajú.

Oskar BIELIK

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Seniorské a juniorské protiklady

Október bol Mesiac úcty k starším. Vzťah junior – senior je vzťah protikladov. Kedy je senior seniorom? Koľko má vtedy rokov? Záleží od uhla pohľadu a čo si pod tým predstavujeme. Niektorí je starcom už v dvadsiatke, tridsiatke. Kedy hodnotíme, že človek je senior? Keď mu uvoľňujeme miesto v autobuse. Keď dostáva dôchodok. Keď zabúda. Jeho úvahy sú v poriadku, ale telesné sily ubúdajú. Kopia sa mu zdravotné problémy a stále viac vyhľadáva lekárov.

Junior to všetko prehlíada. Pokiaľ nemá očividné zdravotné problémy, tak ich nevníma alebo berie na ľahkú váhu. Junior presadzuje veci silou, nie rozumom. V ktorom veku sa to láme? U každého je to asi inak. Hovoríme, že ten či onen je ešte pubertiak, hoci už má dosť rokov. Sú aj borci, ktorí sa nevedia roz-

lúčiť s mladosťou a vo vysokom veku si zakladajú nové rodiny. A napodiv úspešne vychovávajú svoje kunie dieťa. Teda žijú medzi nami mladí starci a tiež starí junáci.

Ak umrie junior, spravidla sa dočká hodnotenia „...taký mladý a čo ho postretlo...“. Ostatní mladí majú pocit, že sa ich to netýka, že je to výnimka. Senior sa so smrťou vyrovnáva inak. Postupne sleduje odchody ľudí, ktorých poznal zo života. Reakcie sú potom rôzne. Buď rezignuje, alebo sa začne o seba obávať. Často sa upne na svoje koníčky. V časti Japonska bol kedysi starodávny zvyk, že sa starých ľudí zbavovali vynášaním do hôr. Bol o tom pôsobivý film Balada o Narajame. Takýto krutý osud sa nám vidí neprijateľný. Priniesol ho však život v tamojších podmienkach.

Ako je to so seniorkami? Do-

kážu sa účinnejšie ako muži vyhýbať nebezpečenstvám a žijú preto dlhšie. Kto a kedy im poďakuje za celoživotnú drinu v robote i doma?

Aké sú závery? Mesiac úcty k starším je príležitosťou oceniť zopár jednotlivcov prezidentom alebo významnými ustanovizňami. Treba však oceniť zásluhy v živote toho veľkého množstva ľudí, ktorí si to naozaj zaslúžia. Ostáva to na nás. Na nás všetkých, čo ich poznáme. Nezabúdajme na známu rozprávku o troch minciach, ktoré človek v produktívnom veku dostáva. Mincu pre seba, mincu pre dieťa, mincu pre starých rodičov. Je škoda, že väčšina pracujúcich nedostáva tie tri mince, ale len niečo menej ako dve a potrebuje ešte aj časť „otcovského“, hoci by to malo byť naopak. Ale to je len v rozprávke.

JÁN FORGÁCS

Napísali nám:

Vážený pán predseda, pred niekoľkými dňami sme si pri pamätí hrdinov na Dukle a vo Svidníku pripomenuli 68. výročie karpatsko-duklianskej operácie a Deň obetí Dukly.

V našich myšliach doznievajú slová vďaky a uznania hrdinom, ktorí v jednej z najťažších bitiek druhej svetovej vojny položili za našu slobodu svoje mladé životy. Mimoriadny obdiv patrí žijúcim účastníkom bojov o Duklu a všetkým členom protifašistického odboja. Vážim si Slovenský zväz protifašistických bojovníkov a jeho nezastupiteľné miesto pri oživovaní a zachovávaní tradícií oslobodzovacích bojov.

Počas bojov 2. svetovej vojny, ale aj po jej skončení boli dennými spoločníkmi našich rodičov a prarodičov hlad, bieda a utrpenie. Mnohí naši otcovia a dedovia často s bochníkom krvoplného chleba a so zbraňou v ruke pomáhali červenoarmejcom a príslušníkom 1. československého zboru v boji o vytúženú slobodu. Svidník a okolité obce boli vydrancované a vypálené. Právom sme hrdí na našich predkov, ktorí so zápalom a veľ-

kým entuziazmom z ruín a popola vybudovali príjemné a milé mestečko. Je krásnym zvykom a tradíciou Svidniččanov a ľudí spod Dukly, že na svojich osloboditeľov, padlých v 2. svetovej vojne, nezabúdajú. S pietou a úctou chránia ich cintoríny a spomienky na nich odovzdávajú z generácie na generáciu.

Vážený pán predseda, ako ocenenie vzťahu Svidniččanov k odkazu osloboditeľov vnímam ocenenie Ústrednej rady Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov Medailou M. R. Štefánika III. stupňa, ktoré ste mi odovzdali 6. októbra 2012 pri Pamätníku československej armády na Dukle. Vyznamenanie, ktoré si veľmi vážim, ma zaväzuje ešte viac sa starať o pamätníky padlých hrdinov a zachovávať tradície oslobodzovacích bojov. Ubezpečujem Vás, že mesto Svidník bude i naďalej pomáhať Oblastnému výboru SZPB vo Svidníku a vytvárať vhodné podmienky pre jeho činnosť.

Prajem Vám dobré zdravie a veľa úspechov vo Vašej náročnej a zodpovednej práci.

S úctou

JÁN HOLODŇÁK, primátor mesta Svidník

AFORIZMY

Niektorým prekáža na komároch len to, že nepichajú heroín.

Bačov je oveľa menej ako tých, čo bačujú.

Neprihláste sa do autoškoly, ktorej majiteľ má podiely v auto-klampiarstve.

Pes je najlepší a prázdna peňaženka najvernejší spoločník človeka.

Do dejín sa vchádza cez márnicu.

Peter GOSSÁNYI

Partizánska obec dnes opäť oživa

Obec Podhradie leží v okrese Topoľčany, na východnom výbežku pohoria Považský Inovec. Vo výške takmer 430 metrov nad morom sa dvíha nad okolitými lesmi, chránená z juhozápadu mohutným Topoľčianskym hradom. Obec spolu s hradom tak vytvára malebnú scenériu, ktorú je dobre vidieť na príjazdovej ceste od neďalekej priehrady Duchonka.

Aj napriek krásnemu okoliu však ešte donedávna hrozilo, že sa malá obec práve kvôli svojej odľahlej polohe postupne vyľudní.

Prvá písomná zmienka o obci Podhradie pochádza z roku 1245, keď sa spomína ešte pod pôvodným názvom Hornouc, alebo Hrnovce. V druhej tretine 13. storočia si nad obcou vybudovalo hrad panstvo z Topoľčan, ktorému neskôr patrilo 26 okolitých obcí. Význam osady Hrnovce vzrástol, postupne sa zmenila na služobnícku obec Topoľčianskeho hradu a získala svoj súčasný názov Podhradie.

V roku 1918, v čase vzniku Československa, mala obec takmer 500 obyvateľov. Pokojný život v Podhradí narušila II. svetová vojna, počas ktorej obyvatelia obce podporovali partizánov operujúcich v okolí. V partizánskej skupine boli mnohí muži

z dediny, ale aj ľudia z okolia Bratislavy, Piešťan a Bánoviec nad Bebravou. Bolo medzi nimi aj 15 ruských a 38 amerických letcov a traja Poliaci. „Aktivity Podhradčanov neunikli nemeckej armáde, ktorá v noci 29. novembra zatkla všetkých 106 chlapcov a mužov vo veku od 14 do 60 rokov. Všetci boli predvedení do Prašíc, kde ich dva dni vypočúvala komisia zložená z Nemcov a miestnych žandárov,“ hovorí o pohnutých časoch starosta obce Milan Štefkovič. Vyšetrovacia

Pokojný život v Podhradí narušila II. svetová vojna, počas ktorej obyvatelia obce podporovali partizánov operujúcich v okolí.

komisia však napokon vyhlásila, že nikto zo zadržaných nie je partizán a s partizánmi ani nespolupracuje. Obyvatelia Podhradia tak boli zachránení, mnohí z nich sa však aj napriek riziku aktívne

Návštevníkov Podhradia privíta krásna prírodná scenéria.

Foto: TASR – H. Mišovič

zapájali do bojov proti okupačnej nemeckej armáde.

Po vojne boli v roku 1976 zlúčené obce Podhradie, Závada a Velušovce pod jeden miestny národný výbor, ktorý mal sídlo

v Závade. „Pretože sa v tom čase podporovali rozvojové – a teda strediskové – obce, Podhradiu hrozil zánik. Z takmer 500 obyvateľov v roku 1918 klesol ich počet postupne až na 282,“ uvie-

dol Štefkovič. Podhradie získalo opätovne vlastnú samosprávu 1. januára 1990 a situácia sa začala postupne zlepšovať. V obci sa podarilo vybudovať vodovodnú sieť a dnes je už celá plynofikovaná. V roku 2004 bol pod Topoľčianskym hradom, takmer v strede obce, vybudovaný aj nový Kostol Premenenia Pána. Dnes sa tu objavujú novostavby rodinných domov a počet obyvateľov sa v posledných rokoch začína pozvoľne zvyšovať. „Momentálne má Podhradie 299 obyvateľov a my cítime, že sa sem

ľudia začínajú postupne vracat,“ hovorí starosta.

Ďalšiemu rozvoju obce by podľa Štefkoviča pomohol významnejší nárast cestovného ruchu. Vďaka prírodným darom i hradu stojacemu nad Podhradím má na to dobré podmienky. Problémom sú však financie, ktorých obec s ročným rozpočtom necelých 100 000 eur nemá nazvyš. Ako dodal, verí, že pomôže aj aktívna spolupráca s okolitými obcami, s podnikateľmi a občianskymi združeniami.

red TASR

Mlieko je dokonalá potravina

Aj keď mlieko niektorí výživoví poradcovia kritizujú a tvrdia, že môže telo zahlieňovať, alebo že je ťažko tolerovateľné, lekárka oponuje. „Mlieko má veľmi dobre využiteľnú bielkovinu, ktorá obsahuje všetky základné aminokyseliny na tvorbu telesných bielkovín, teda na stavbu celého tela, veľmi jemne emulgovaný tuk, ktorý so sebou nesie vitamíny rozpustné v tukoch, a potom cukry ako laktózu a celé spektrum

vitamínov a minerálnych látok, vyzdvihla by som hlavne vápnik či horčík,“ podčiarkla odborníčka. V porovnaní s makom, ktorý sa uvádza ako bohatý zdroj vápnika, je podľa Béderovej vápnik z mliečnych výrobkov pre telo viac využiteľný.

Lekárka objasňuje, že mlieko môže telu škodiť len v dvoch prípadoch. „Ak je človek alergický na mliečnu bielkovinu, alebo má laktóзовú intoleranciu, teda má deficit enzýmu, ktorý by mal mliečny cukor štiepiť,“ vysvetlila. Deťom odporúča kupovať plnotučné čerstvé mlieko a obyčajné maslo. Nahradit' ho nátierkami je lepšie len u detí, ktoré majú poruchu štiepenia tukov.

Béderová tiež zdôrazňuje, že sa netreba báť tuku z mlieka. „Treba povedať, že tuk, ktorý tam je, obsahuje mastné kyseliny so stredným a krátkym reťazcom, ktoré nezvyšujú cholesterol v organizme, lebo hneď sa využívajú na tvorbu energie a neukladajú sa do tukových zásob,“ podčiarkla.

Okrem mlieka treba podľa lekárky konzumovať kyslomliečne výrobky, ktoré sú prospešné aj pre ľudí, ktorí netolerujú mlieko, a tiež pre tých, ktorí sa liečia antibiotikami. Do jedálnička by mal každý zaradiť aj bryndzu. „Bryndza je úplný zázrak. Čo sa týka živín, sú tam také, ktoré inde ani nenájdete,“ povedala. Veľmi prospešné sú tiež syry. Vhodnejšie sú však tvrdé ako tavené, keďže taviace soli čiastočne blokujú vápnik.

red TASR

Na fotografii zľava bača podojené mlieko.

Ilustr. foto: TASR – P. Durčo

Duklianský beh mieru

Už 53. raz vybehli bežci v prvú septembrovú nedeľu od legendárneho pamätníka na Dukle na 20 km púť do Svidníka. Bolo ich do 70 a okrem Slovákov a Čechov prišli bežci z Poľska, Maďarska a Ukrajiny.

Pamätník symbolizujúci utrpenie matiek, čakajúcich pod fašistickým jarmom návrat svojich synov, bratov, mužov, žien a otcov v uniforme, poznajú na celom svete.

Po štartovom výstrele v myslí bežcov ešte doznievali dojmy z kladenia vencov k tabuľiam s menami obetí, snívajúcich večný sen o slobode, i z dojmavého náhrobku s rozpoleným kamenným srdcom gen. Jaroslava Vedrala-Sázavského, ktorý svoju smrť našiel 100 m po prechode hraníc do oslobodenej vlasti 6. októbra 1944 v aute, ktoré nabehlo na mínu. Statočný legionár, nositeľ mnohých našich, ruských a talianskych vyznamenaní, ktorého ocenil i gen. M. R. Štefánik, sa už života v oslobodenej vlasti nedožil.

Asfaltovú, 20 km mierne sa zvažujúcu trať do Svidníka lemovali železné pamätníky frontového múzea. Bežcom nevdajak prichádzali na um slová gen. Ludvíka Svobodu o slobode, ktorá sa ľahko stráca, no ťažko získava späť...

Na stupňoch víťazov sa symbolicky zišli J. Berec z Maďarska, T. Sahajdom z Bardejova a O. Babjak z Ukrajiny.

Tento ročník rozšírili usporiadatelia o Malý beh zdravia pre deti a Veľký beh zdravia na 4 km pre ženy a mužov. Všetci svoju trať úspešne zdolali a už sa tešia na budúci ročník.

Ján DOBÁK

Odhodlanie tých najmenších bolo obdivuhodné...

Ilustr. foto: J. Dobák

Vzdelávacie workshopy

Od augusta do decembra navštívia sochárka Katarzyna Adamek a kultúrny geograf a publicista Bernd Adamek-Schyma z nemeckého Lipska (Leipzig) Tatranskú galériu v Poprade v rámci grantového programu celoživotného vzdelávania Európskej únie

pod názvom Grundtvig. Poľsko-nemecký manželský pár bude pod záštitou Tatranskej galérie pracovať so staršími ľuďmi na ich biografii pomocou umeleckých či kreatívnych metód. Kasia a Bernd zamýšľajú tvorivými činnosťami v rámci vzdelávacích

workshopov spracovať pamäte starších ľudí rôzneho pôvodu (napr. Slovákov, karpatských Nemcov, Židov či Rómov). Súčasťou ich práce budú okrem mapovania spomienok tiež rozhovory s ľuďmi z Popradu a okolia a následné umelecké spracovanie ich vízií týkajúcich sa ich domovov či multikultúrneho

života v tunajšom regióne. Cieľom projektu je prostredníctvom umeleckej práce naučiť starších ľudí komunikovať a zdieľať individuálne skúsenosti pomocou kreatívnych spôsobov. A tak pripomenúť ľuďom, že lokálna história je dôležitou súčasťou slovenských i európskych tradícií a že bez minulosti by nemoh-

la existovať ani budúcnosť. Účastníci majú tiež nadobudnúť poznanie skutočností spoločnej európskej identity, že sa narodili a vyrástli v spišskom regióne, ktorý má bohatú európsku históriu.

Na koniec roka bude naplánovaná prezentácia výsledkov ich stretnutí v Tatranskej galérii.

red

Slovenský zväz protifašistický

Správnym smerom

Výsledky pôsobenia každého oblastného výboru SZPB sú priamo úmerné a podmienené činnosťou jednotlivých komisií, aktivitou ich predsedov i členov. Dnes, keď našou prvoradou úlohou je udržiavať a prehĺbovať vedomosti o národnooslobodzovacom boji a brániť extrémnym neonacistickým skupinám ovplyvňovať mládež svojimi zvrhými aktivitami, teší každá iniciatíva smerovaná k lepšej informovanosti pedagógov.

Vďaka agilnej predsedníčke komisie pre prácu s učiteľmi, ženami a mládežou Oblastného výboru SZPB Bratislavského kraja, naslovovzatej odborníčke Valérii Dullovej, cieľavedomá práca v tejto oblasti prináša svoje výsledky. Potvrdil to aj októbrový seminár o úlohách žien v národnooslobodzovacom boji a SNP. V úvodnom príhovore predseda OV SZPB Ladislav Jača poukázal na chýbajúce súhrnné spracovanie účasti žien v odboji a preto je dôležité aj takýmito formami seminárov pripomínať si ich hrdinské činy. Vyslovil obdiv a poďakovanie za preukázané hrdinstvo priamym účastníčkam odboja a SNP, členkám Oblastnej organizácie p. Bergerovej, Blaškovej, Blatníckej, Diesovej, Grmanovej, Horárovej, Chlebišovej, Ilavskej, Kmeťovej, Mackovej, Markovej, Mesiarovej, Mitevej, Noskovej, Slimákovskej, Šutovcovej i mnohým ďalším. Známa je

odbojová skupina „Flóra“ v čele s Kvetoslavou Viestovou, švagrinou generála Viesta, ktorá vznikla už v roku 1940.

Vo viacerých základných organizáciách práve ženy sú piliermi zväzovej činnosti. Napríklad v Senci aj vďaka štedrému dotačnému príspevku z Mestského úradu v sume 800 eur môžu rozvíjať pestrú činnosť vo forme prednášok, výstav, žiackych kvízov, organizovania poznávacích výletov, Behu oslobodenia, kladenia vencov. Pozornosť venujú aj sociálnej oblasti – navštevujú a besedujú s klientmi Domova dôchodcov v Senci aj Detského domova v Jelke. Navštívili najmenšiu dedinku v Seneckom okrese Nový svet, stretli sa tam na besede s príbuznými po priamych účastníkoch odboja z Dobšinej a spoločne sa zapísali do pamätnej knihy obce.

Ďalší seminár pre učiteľov základných škôl pripravujú k odkazu Jána Nálepku 27. novembra 2012. Práve stretnutia s pedagógmi považujú v OV SZPB Bratislavského kraja za mimoriadne dôležité, pretože v učebných osnovách dejepisu je iba jedna hodina venovaná druhej svetovej vojne. Z rôznych ankiet vyplýva, že mnohé naše deti a mládež nepoznajú ani najzákladnejšie údaje z tohto obdobia a práve učitelia môžu dať žiakom správne informácie aj o SNP nad rámec osnov.

Milan BUŠO

Návšteva v slovenskom parlamente

Babie leto na jeseň priam vyzýva na organizovanie výletov. Vo štvrtok 18. októbra základné organizácie Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov (SZPB) v Brezne spoločne zorganizovali autobusový zájazd SZPB do Národnej rady Slovenskej republiky v Bratislave.

Štyridsaťdva členov SZPB z Brezna v parlamente privítal poslanec Národnej rady SR, primátor mesta Brezno a člen SZPB Jaroslav Demian. Po jeho úvodných slovách a oboznámení sa s históriou slovenského parlamentu mohli z balkóna rokovacej sály sledovať prebiehajúce zasadnutie. Následne sa presunuli do sály, kde sa schádza poslanecký klub strany SMER-SD. Tu sa v neformálnej debata okrem Jaroslava Demiana stretli aj s podpredsedníčkou parlamentu Janou Laššákovou a predsedom Výboru NR SR pre kultúru a médiá Dušanom Jariabkom. Zaujímali sa o činnosť parlamentu, prácu poslancov či aktuálne spoločensko-politické dianie a pýtali sa aj na možnosti riešenia bezprostredných problémov týkajúcich sa nášho Hohronia. I keď niektoré odpovede, vzhľadom na širšie súvislosti, nevznikli podľa predstáv, prítomní opúšťali parlament plný dojmov. Páčil sa najmä hosťiteľský prístup Jaroslava Demiana, čo s vďakou vyjadrili i pri spoločnom fotografovaní na schodišti pred parlamentom.

Celá skupina sa autobusom presunula na ďalšiu dominantu Bratislavy – Slavín. Pod 40 metrov vysokým monumentálnym pamätníkom je tu pochovaných 6845 vojakov Čer-

nej armády, ktorí padli pri dobývaní mesta počas bojov v druhej svetovej vojne. Svoju úctu vyjadrili položením venca. Neodolali ani prekrásnym výhľadom na Bratislavu.

O šiestnástej hodine cesty čitateľov života a diela významného slovenského spisovateľa, kňaza, politika, bojovníka za svojbytnosť slovenského národa, za zlepšenie sociálneho postavenia práve tých najbiednejších, Martina Rázusa, smerovali na Rázusovo nábregie. V deň jeho 124. výročia narodenia pripravil Spolok Martina Rázusa slávnostné polozenie základného kameňa jeho pomníka. V početnej kulise prítomných priaznivcov a rodiny Martina Rázusa z Liptovského Mikuláša, Moravského Lieskového a Bratislavy privítal čestný predseda Spolku Martina Rázusa Ján Juráš aj zástupcov Klubu Martina Rázusa Maroško z Brezna, ktorého členovia finančne prispeli aj do zbierky na tento pomník. Celkom bolo prítomných 42 Hugáňov z mesta, kde Martin Rázus pôsobil sedem rokov a v ňom aj zomrel.

Nálada po zmysluplne prežitom dni nás sprevádzala v autobuse až po Brezno. Prispeli k nej aj veselé melódie na heligónke od mládež harmonikárky Ľubici Hroncovej.

Milan Kováčik, predseda ZO č. 2 SZPB v Brezne

Členovia SZPB na spomienkových oslavách na Dukle.

Organizátori seminára V. Dullová a predseda OV SZPB L. Jača pozorne počúvali diskusné príspevky – informácie z činnosti ZO, otázky a podnety

Foto: mb

Spomienka na

Spomienkovej oslavy 68. výročia karpatsko-duklianskej operácie a pamätného dňa SR Dňa obetí DUKLY sa uskutočnili 5. a 6. októbra.

Karpatsko-duklianska operácia patrí medzi najvýznamnejšie historicko-vojenské udalosti Československých dejín počas 2. svetovej vojny, pri oslobodzovaní národných štátov. Zúčastnili sa jej vojská 1. a 4. ukrajinského frontu Čerenej armády, jednotky I. československého armádneho zboru v ZSSR pod vedením armádneho generála Ludvika Svobodu. Duklianska operácia znamenala významnú podporu SNP a posilnenie nádejí skorého oslobodenia miest a obcí od fašistických votrelcov a ich prisluhovačov.

Cieľom spomienkových osláv KDO je dôstojne si uctiť pamiatku padlých príslušníkov

partizánskych oddielov a občanov, ktorí položili svoje životy pre život v mieri a slobode pre ďalšie generácie.

Úlohou SZPB je neustále si pripomínať tieto udalosti, aby si mladé generácie, naši nasledovníci, vedeli vážiť to, že preto, aby sme žili v mieri, padli tisíce vojakov, partizánov a civilných občanov. Na to, aby sme nezabudli, neustále musíme o tom pravdivo hovoriť a vysvetľovať.

Na oslavy KDO poskytlo Ministerstvo obrany v zmysle Dohody o spolupráci pre veteránov a členov SZPB autobusy, ktoré na Duklu dopravili stovky účastníkov.

Program spomienkových osláv bol veľmi zaujímavý a precízne pripravený. Piateho októbra sa dva autobusy s členmi SZPB zastupujúcimi

Foto: eh

Brezňania si prezreli priestory parlamentu.

Foto: mk

Spoločná fotografia pred Národnou radou Slovenskej republiky.

Foto: mk

Seminára sa zúčastnila aj priama účastníčka SNP Zuzana Macková z bratislavskej ZO SZPB č. 15

Foto: mb

Predseda ObIV v Rimavskej Sobote P. Brndiar blahoželá Ružene Štulajterovej k životnému jubileu.

Foto: jp

Hodnotili rok 2012

Za účasti predsedu SZPB Pavla Sečkára zasadalo 23. októbra predsedníctvo ObIV SZPB v Rimavskej Sobote. Oblastný výbor prehodnocoval oslavy výročí SNP v oblasti Rimavskej Soboty, účasť na oslavách stretnutí generácií na Kališti, SNP v Banskej Bystrici a výročí karpatsko-duklianskej operácie vo Svidníku. Na celoštátnych akciách sa z oblasti Gemera zúčastňoval vždy maximálny počet účastníkov. Naopak, nemohol byť uspokojený počet záujemcov z kapacitných dôvodov.

Z najúspešnejších akcií osláv SNP je potrebné vyzdvihnúť konferenciu k nedežitém 90. narodeninám spisovateľa Vladimíra Mináča v Klenovci, ktorá mala vysokú úroveň. S referátom vystúpil napr. Igor Tomo, ktorý vyzdvihol jeho osobný charakter, zásadovosť, prínos pre slovenskú literatúru a rozvoj Maticy slovenskej, osobnú účasť v SNP i zajatie – koncentračný tábor.

Ďalším výročím celoslovenského významu bolo 110. výročie nedežitém narodenín Vladimíra Clementisa v Tisovci a 60. výročie jeho po-
pravy.

Za veľmi pozitívne hodnotilo predsedníctvo organizovanie už VII. ročníka kvapky krvi SNP v ZO SZPB Čierny Potok, celooblastný kvíz „Protifašistický odboj“ pre základné školy v oblasti, ktorý už po tretej raz organizovala ZO SZPB v Rimavskej Sobote, streleckú súťaž ZO SZPB v Tornali – III. Ročník maršala Malinovského, odber krvi „Kvapka Slobody“ v Tornali pri príležitosti oslobodenia mesta Tornala a ďalšie aktivity.

Dlhodobý negatívny stav je aj v základných organizáciách na Gemeri v odbere periodika

BOJOVNÍK. Tieto noviny nedežiterajú ani všetci členovia výborov ZO SZPB v oblasti. Preto je potrebné v budúcnosti venovať tejto otázke zodpovedajúcu pozornosť.

Za pozornosť je potrebné spomenúť snahu mesta Tisovec a ZO SZPB v Tisovci v spolupráci zo ZO SZPB v Revúcej obnoviť oslavy SNP na dôležitom bojisku DIELIK.

Ďalším nastávajúcím problémom, napriek viac ako tisícčlennej základni v oblasti, je prirodzený úbytok členov SZPB, priamych účastníkov protifašistického odboja, a na druhej strane v niektorých základných organizáciách malá aktivita získavania nových, najmä mladých členov do SZPB.

V ďalšej časti predsedníctvo určilo termíny osláv oslobodenia okresu a miest v okrese a termíny členských schôdzí základných organizácií.

Ku koncu zasadnutia predsedníctvo ocenilo prácu členky predsedníctva ObV SZPB v Rimavskej Sobote Ruženy ŠTULAJTEROVEJ a pri príležitosti jej 65. narodenín jej členovia zablahoževali kyticou kvetov a pekným darčekom. Predseda Oblastného výboru SZPB v Rimavskej Sobote Pavol Brndiar pri gratulácii vyzdvihol postoje jubilatky ako dcéry priameho účastníka SNP v obranných bojoch pri Rimavskej Bani a po potlačení SNP vojaka I. čs. armádneho zboru v ZSSR Pavla MURÁRIKA. Na jej príklade poukázal na skutočnosť, že by sme sa mali zamerať na získavanie nových členov práve u potomkov priamych účastníkov protifašistického odboja.

Jozef PUPALA

člen predsedníctva ObIV SZPB v RS

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Duklu

najväčšiu najpočetnejšiu základňu Oblastného výboru Banská Bystrica, vydali zo Svidníka za sprievodu polície v kolóne cez hranice do Poľskej republiky.

Prvá zastávka bola pri pamätníku padlých v Nowosielcach. Po hymnách poľskej, českej a slovenskej republiky prebehlo kladenie vencov a príhovory zástupcov Poľska a Slovenska. Za SZPB vystúpil predseda ÚR SZPB Pavol Sečká. Ďalej sme pokračovali položiť kyticu kvetov na cintorín v Zarszyne, na vojnový cintorín v meste Dukla a pri Kríži zmierenia v meste Dukla. Po týchto aktoch sa prítomní presunuli v kolóne do Svidníka. Delegácie ÚR SZPB sa zúčastnila ďalšieho pietneho aktu v Zydranowej.

Šiesteho októbra docestovali ďalší členovia SZPB z celého Slovenska. Desiatka autobusov a osobných vozidiel sa v kolóne presunula na Duklianský priesmyk, kde sa uskutočnil pietny akt pri pamätníku československých vojakov na Dukle. Na slávnostnom akte sa zúčastnil prezident SR Ivan Gašparovič, minister obrany Martin Glváč, minister životného prostredia Peter Žiga a mnoho vzácných hostí a osobností z Česka, Poľska, Ukrajiny, Bieloruska, Ruskej federácie, Nemecka a SR.

Tak ako pri pietnom akte v Poľsku, kde boli vyznamenaní veteráni vojny a aktívni členovia, medzi ktorých patrili aj tajomník ÚR SZPB Roman Hradecký a primátor mesta Svidník, tak aj na Dukle prebehlo vyznamenanie vojnových veteránov. Po ukončení aktu sa presunula kolóna do Svidníka, kde sa konala pietna spomienka

pri soche – pamätníku armádneho generála Ludvíka Svobodu. Primátor mesta v príhovore ocenil hrdinstvo bojovníkov pod jeho velením, ktorí hrdinsky odolávali nepriateľovi. Hoci sa mnohí nedežiterajú slobody a padli v ťažkom boji, tí, ktorí prežili, svoju úlohu splnili a Duklu ubránili.

Pietneho aktu sa zúčastnila aj dcéra bývalého prezidenta ZOE Klusáková-Svobodová s dcérou a vnukom. Poďakovala občanom a vedeniu mesta Svidník za to, že si celé roky uctievať bojovníkov, ktorí padli v boji a starajú sa o pamätníky a cintoríny padlých.

Posledný presun kolóny bol k Pamätníku Sovietske armády vo Svidníku, kde sa uskutočnil akt kladenia vencov.

V mene účastníkov spomienkových osláv týmto ďakujeme organizátorom ÚR SZPB v Banskej Bystrici, Ministerstvu obrany

SR, ako aj organizátorom z Poľska za zabezpečenie tejto akcie, ktorá je hodnotená zo strany prítomných veľmi kladne. Vojenská presnosť a disciplína dali celej akcii punc ešte väčšej vážnosti a dôležitosti.

Na záver mi nedá konštatovať, že je na škodu to, že väčšina našej mladšej a strednej generácie si dostatočne neváža „mílniky“, ktoré vytýčili naši otcovia a dedovia tak, ako si ich vážia občania iných krajín, ktoré sa týchto udalostí zúčastnili. Taktiež máme nedostatky v propagácii udalostí spred 68 rokov, ako i pri potlačaní extrémizmu a boja proti fašizmu.

K zlepšeniu by mohli prispieť učebné osnovy o našich dejinách, ktoré v učebniciach chýbajú a mládež nemá možnosť dozvedieť sa pravdu o minulosti a histórii nášho štátu.

EVA BROZMANOVÁ, členka ObIV B. Bystrica

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Vedca a pedagóg Jura Hronca môžeme pokojne nazvať zakladateľom slovenskej matematiky ako vedy. Bol aj zakladateľom piatich slovenských vysokých škôl, prvým rektorom slovenskej Vysoké školy technickej M. R. Štefánika v Košiciach, ale aj predsedom Matice slovenskej a Slovenského múzea v Bratislave a zakladajúcim členom Slovenskej akadémie vied.

Vynikajúci matematik, ale pritom vždy skromný, dobrosrdečný, no zásadový človek Jur Hronec sa narodil 17. mája 1881 v gemerskej dedine Gočovo v rodine chudobného maloroľníka. Otec Ondrej Hronec a matka Zuzana, rodená Pirybeková, pochádzali tiež z Gočova, Jur bol najmladší z troch synov. Rodina z malého hospodárstva žila skromne, otec si privyrábal ako furman, ale synovia mu museli na gazdovstve odmalička pomáhať. Jur bol telesne slabý, aj preto sa otec rozhodol, že ho pošle do Dobšinej, aby sa vyučil za kožušníka. Onedlho však otec zomrel, ale v poslednej vôli vyjadril želanie, aby matka a bratia dali najmladšieho syna študovať.

Trinášročného Jura poslali na evanjelické gymnázium do Rožňavy, kde vynikal v matematike a latinčine. Doučovaním matematiky si tam privyrábal aj na živobytie. Pred maturitou mu zomrela matka a iba vďaka malej finančnej pomoci bratov mohol pokračovať v štúdiu matematiky a fyziky na univerzite v Kluži. Na tamojšej škole pôsobil rodák z Trnavy profesor Ľudovít Schlesinger, ktorý si všimol nielen talent mladého Hronca, ale najmä jeho záujem o matematiku. Vnímavý študent mal jeho zásluhou možnosť overiť si svoje matematické schopnosti aj prakticky. V treťom ročníku na seminári referoval o práve vydané rozsiahlej Hilbertovej práci a ďalších dielach venovaných integrálnym rovniciam, ktorým sa vo vedeckých prácach venoval celý život.

Po úspešnom ukončení štúdia by bol Jur Hronec najradšej zostal pracovať na univerzite a venoval sa vedeckej práci. Nebolo to možné, lebo miesta platených asistentov vtedy na škole neboli a finančnú podporu sa mu nepodarilo získať. V roku 1906 prijal miesto na evanjelickom gymnázium v Kežmarku, kde vyučoval až do roku 1922. Uvedomoval si však, že ak chce v matematike niečo dosiahnuť, musí študovať ďalej. V školskom roku 1908 až 1909 odišiel na univerzitu do Göttingenu, aj keď si na gymnázium musel platiť zástupcu. Dva semestre na prestížnej európskej univerzite znamenali pre mladého vedca veľmi veľa. S veľkým záujmom navštevoval prednášky takých veľkánov ako David Hilbert, Felix Klein či Hermann Minkowski a usiloval sa absorbovať čo najviac vedomostí. V ďalších rokoch počas prázdnin absolvoval študijné pobyty v Berlíne, Giessene, vo Švajčiarsku i na parížskej Sorbonne. V Giessene obhájil roku 1912 dizertačnú prácu, v ktorej skúmal systémy diferenciálnych rovníc a na základe tejto práce ho pozvali na univerzitu v Springfiede v USA. Toto pozvanie však neprijal.

V dvadsiatych rokoch minulého storočia využil Jur Hronec štátne štipendium a ročnú dovolenku na pokračovanie v štúdiu v Prahe, Göttingene a Giessene. Roku 1923 pracoval na Jiráskom gymnázium v Prahe, kde sa

habilitoval na Prírodovedeckej fakulte Karlovej univerzity a začal prednášať ako súkromný docent. Po roku prešiel na pozva-

sa v nasledujúcich rokoch všemožne usiloval, aby sa školstvo v tomto smere posilnilo. V Brne v tom období pracoval spolok

nika v Košiciach, predchodkyňa dnešnej Slovenskej technickej univerzity, a Jur Hronec sa stal jej rektorom. Zakrátko, v dôsledku politických udalostí, sa sídlom školy stal Prešov, potom Martin a nakoniec Bratislava, kde škola zmenila názov na Slovenskú vysokú školu technickú. Od 1. marca 1939 odišiel profesor Hronec definitívne z Brna na SVŠT v Bratislave a po vojne ho v roku 1946 po tretí raz zvolili za rektora.

Popri snahe vybudovať na Slovensku vysokú technickú školu nezabúdajúc Jur Hronec ani na ďalšie slovenské vysoké školy. Mal zásluhu na zriadení Prírodovedeckej fakulty v rámci Slovenskej univerzity v Bratislave, zasadil sa aj o to, aby z odboru obchodného inžinierstva na SVŠT vznikla Vysoká škola obchodná. Pod jeho vedením pracovala po vojne komisia, ktorá pripravila zriadenie Vysoké školy poľnohospodárskeho a lesného inžinierstva v Košiciach a pričínal sa i o založenie samostatnej Pedagogickej fakulty v Bratislave, ktorej bol prvým dekanom.

Okrem organizačnej činnosti súvisiacej s iniciovaním otvorenia nových vysokých škôl sa profesor Jur Hronec venoval aj publikačnej práci. Vydal jednásť knižných prác a dvadsaťštyri štúdií, z ktorých prevažná časť sa týka problematiky diferenciálnych rovníc.

Všestrannosť Jura Hronca sa prejavila aj spoluprácou s Maticeou slovenskou. Prvé kontakty súviseli s pokusmi o založenie prírodovedných odborov Matice slovenskej a s posudzovaním rôznych prác, ktoré tam vychádzali. No jeho celožitné úsilie o kultúrny rast Slovenska ho predurčilo aj na post predsedu Matice slovenskej, na čele ktorej stál od roku 1945 do roku 1954.

Rok pred smrťou začal Jur Hronec písať svoje pamäti, ale už ich nedokončil. Zomrel náhle 1. decembra 1959. Na vlastnú žiadosť ho pochovali vedľa matky v rodnom Gočove.

Jozef LEIKERT

J. Hronec

Foto: archiv

nie vtedajšieho rektora, Slováka Michala Ursínyho, prednášať na Českú vysokú školu technickú do Brna, kde ho v roku 1928 vymenovali za profesora.

Jur Hronec si už v Brne uvedomoval, že na Slovensku chýba technická škola, ved' po odsťahovaní banskoštiavnickej akadémie do Maďarska roku 1919 tu nezostala ani jedna vysoká škola technického zamerania. Preto

slovenských vysokoškolákov Kriváň a prostredníctvom neho Jur Hronec nadviazal kontakty so Zväzom slovenského študentstva v Bratislave, ktorý tiež presadzoval myšlienku zriadenia slovenskej techniky. Bol to síce „beh na dlhé trate“, ale Jur Hronec bol trezlivý. Jeho úsilie bolo korunované úspechom – v roku 1937 bola zriadená Vysoká škola technická M. R. Štefá-

Vojak zo Stalingradu

O Jurijovi zo Stalingradu som sa dozvedel iba z rozprávania jedného lesného robotníka. Pamätám si ho ešte z detstva, keď nás občas povozil na svojich koňoch, ktorými sťahoval z lesa drevo. Nebolo dňa, aby ich nezapriahal alebo nerobil s nimi potrebnú hygienu. Pamätám si ho ako človeka, ktorý aj v tých najkrutejších mrazoch a zlých poveternostných podmienkach nevynechal ani deň, aby sa so svojimi koníkmi nevybral do

lesa. Prehodil cez ne teplú konuskú deku, sám sa zababušil do teplého vyfútrovaného „prešiváka“, nasadil si „ušianku“ a išiel za svojou prácou.

– V lese je ako v teplej izbe za každého počasia, vravieval, keď sme sa ho spýtali, či mu nie je zima. A mám aj „prešivák“, ktorý ma zohrieva. Je až od Stalingradu, prezradil nám, keď sme dospeli. Ak by Nemci mali pri Stalingrade takéto kabáty, nemuselo ich v Rusku toľko pomrznuť, vysvetľoval nám

históriu „stalingradskej bitky“. Vtedy sme sa dozvedeli aj o Jurijovi, ktorý ho týmto kabátom a ušiankou obdaroval. To najdôležitejšie, na čo si pamätal o pobyte tohto vojaka v našej obci, nám aj vyrozprával.

– Jurij bol úžasný chlap, vravieval. Aj košeľu by vyzliekol, ak by si ho o to požiadal. Keď vyhnali Rusi Nemcov za Moravu, štrnásť dní sme vtedy oslavovali. Celá dedina pila na ich počesť a oni s nami, na družbu a na Stalina. Keď už

nebolo čo piť, niekoľko samopalníkov prečinkovalo na rakúsku stranu a vrátilo sa s pijatou od bohatých rakúskych sedliakov. Jurij mi raz aj koňa priviezol spoza Moravy, ako odškodné.

– Nemci mi zobrali dvoch, keď utekali pred Rusmi, ospravedlňoval túto vojnovú príhodu. – Vo vojne sa také veci stávali. Po dvoch týždňoch začala Jurijova jednotka baľiť.

– Idem ešte do Berlína Hitlerovi krk vykrútiť a cestou naspäť sa zastavím, prisľúbil pohoničovi koní ruský vojak. Tu máš môj kabát aj ušianku

a už si ich. Pamätaj, že sú od Stalingradu.

Odišiel Jurij Hitlerovi krk vykrútiť do Berlína a už som o ňom viac nepočul, zaspomínal si starý pán. Iba ten kabát a ušianka po ňom ostali, vzdychol si. – Ktovie, kde mu je koniec.

Zmizol už Jurij z tohto sveta, tak ako zmizlo z mapy Ruska mesto Stalingrad. Premenovali ho na Volgograd, no aj za sto rokov sa nebude o najväčšej bitke všetkých čias, hovoriť a písať inak, ako o bitke pri Stalingrade.

Rudolf SLEZÁK

Jubilanti ZO SZPB sa dožívajú

- **Andrejová:** Darina Kavčáková 50 rokov.
- **Bardejov 1:** Ján Hnat 93, Anna Roháčová 90, Juraj Polča 89 a Jozef Šoltýs 86 rokov.
- **Bardejov 2:** Helena Mydliková 100, Ján Holoda 65 a Jozef Grohoľ 45 rokov.
- **Bardejov 3:** Mária Sudimáková 88 rokov.
- **Bratislava 7:** Karol Schwarz 92, Samuel Baran 88, Ján Pöbiš 86 a Alžbeta Klesnilová 60 rokov.
- **Bratislava 9:** JUDr. Jaromír Charvát 92 a Anna Zemanová 90 rokov.
- **Bratislava 12:** prof. Vladimír Čerňušák, CSc. 91 rokov.
- **Bratislava 16:** Domink Jágrik 88 rokov.
- **Bratislava 22:** Samuel Koniar 89 rokov.
- **Bratislava 24:** Ferdinand Kováčik 91, Dr. Jozef Mazák 86 a Mária Klúčiková 85 rokov.
- **Brezno 1:** Jaroslav Houška 89 a JUDita Vaníková 86 rokov.
- **Brezno 2:** Oto Kolesár 86 a Ladislav Kolaj 80 rokov.
- **Badín:** Mária Moravčíková 87 rokov.
- **Bzince p/Javorinou – Cetuna:** Vlasta Sláviková 75 a Milan Hrevuš 60 rokov.
- **Banská Bystrica – Radvaň:** Ondrej Barto 85, Helena Šajtrochová 82, Anna Strmeňová 81, Ružena Hešková 80 a Oľga Gajdošová 70 rokov.
- **Banská Bystrica – Tr. SNP:** Anna Kavcová 83 rokov.
- **Banská Bystrica – Fončorda:** Ján Holíč 87 rokov.
- **Budkovce:** Anna Žofčáková 84 a Štefan Mištanič 70 rokov.
- **Bystré n/Topľou:** Vladimír Sabol 55 rokov.
- **Belá n/Cirochou:** Irena Buriková 65 rokov.
- **Čierny Potok:** Ján Kamenský 60 rokov.
- **Čierna n/Tisou:** Ján Árti 81 rokov.
- **Čaňa:** Ondrej Varga 89 a Regina Rigová 65 rokov.
- **Dunajská Streda:** Katarína Vidová 75 rokov.
- **Ďapalovce:** Anna Pandošová 82 a Mária Zeleňáková 70 rokov.
- **Giraltovce:** Mária Kožlejová 92 rokov.
- **Hanušovce:** Zuzana Tomková 85 a Anna Kučinská 80 rokov.
- **Harmanec:** Dušan Karel 70 a Helena Vajsová 60 rokov.
- **Hniezdne:** Katarína Osvaldová 90 rokov.
- **Hrachovo:** Zuzana Nožková 88 rokov.
- **Hronec:** Ladislav Nemky 88 a Gizela Ridzoňová 81 rokov.
- **Humenné 2:** Gizela Hrabovská 85, Mária Typčuková 80, Margita Kocurišínová 70, Oľga Ručinská a Milan Brinkoš 65, Viera Glevická a Cyril Barnišin 60, Eva Nováková 55 rokov.
- **Hažlín:** Anna Daňková 91 a Mária Marcinová 90 rokov.
- **Hatalov:** Helena Paľová 85 rokov.
- **Choňkovce:** Anna Krenická 80 rokov.
- **Kremnica:** Dagmar Klobošická 83 rokov.
- **Kolárovice:** Anna Králiková 83 rokov.
- **Košice pri VSŽ:** Michal Sejka 75 rokov.
- **Košice – Staré Mesto:** Emília Kralová 90 rokov.
- **Kráľovský Chlmec:** Andrej Gažo 86 rokov.
- **Kružľová:** Milan Grega 65 rokov.
- **Ladomirová:** Jolana Mňahončaková 70 rokov.
- **Liptovská Teplička:** Mária Dunajská 93, Ondrej Červenka 90 a Mária Kováčová 89 rokov.
- **Liptovský Mikuláš:** Michal Plichta 88 a Eugénia Vigeláková 85 rokov.
- **Lipany:** Katarína Hubová 65 rokov.
- **Levice:** Milan Drahoš 80 rokov.
- **Lučenec 1:** Irena Stanková 82 rokov.
- **Lučenec 2:** Darius Detvan 70 a Mária Figová 65 rokov.
- **Livov:** Mária Dančáková 92 a Anna Hnatková 50 rokov.

- **Lipovec:** Ing. Aurel Horský 84 rokov.
- **Martin – Stred:** Mária Hrevušová a Rudolf Eliáš 90 rokov.
- **Martin – Sever:** Mária Krištofová 65 rokov.
- **Martin – Priekopa:** Emília Šenšelová 87 a Helena Bíziková 81 rokov.
- **ObIV Martin:** Mária Pelcrová 85 rokov.
- **Myjava:** Anna Křečková 82 rokov.
- **Michalovce 1:** Ing. Michal Mazur 87 a Ing. Vasil Čuvan 65 rokov.
- **Makovce:** Mária Šubertová 81 rokov.
- **Miroľa:** Helena Hrinková 86 rokov.
- **Nové Mesto n/Váhom:** Emília Stančeková 93, Jozef Považský 91, Anna Klčová 89, Margita Malotová 84, Luboslava Kosová a Miroslav Bartoš 60 rokov.
- **Novosad:** Mária Diabolková 91 a Jozef Baran 70 rokov.
- **Očová:** Ing. Juraj Remeselník 65 rokov.
- **Ohradzany:** Valéria Melníková 55 rokov.
- **Pezinok:** Margita Vazanová 84 rokov.
- **Považská Bystrica:** Jozef Drienik 87 rokov.
- **Prievidza pri HBP:** Emília Čmelová 70 rokov.
- **Prievidza:** Gustáv Polčík 94, Terezia Königová a Gabriela Bátorová 92, Jozef Rosa 88, Ružena Becková a Alžbeta Gregušová 85, Alžbeta Kukulová 84 rokov.
- **Púchov:** Anton Luhový 91 rokov.

- **Poltár:** Mária Vargová 90 rokov.
- **Pohorelá:** Mária Jánošková 75 rokov.
- **Parchovany:** Anna Hoľanová 84 rokov.
- **Plechotice:** Júlia Semanová 84 rokov.
- **Petrovce n/Laborcom:** Elena Džurbová 84 rokov.
- **Rakovec n/Ondavou:** Anna Belejová 92 rokov.
- **Selce:** Oľga Šemšelová 80 rokov.
- **Sliac:** Anna Laskavá 89 rokov.
- **Stará Ľubovňa:** Katarína Imrichová 84 rokov.
- **Spišská Nová Ves:** Mária Gombošová 86 rokov.
- **Senica:** Mária Jangová 84 rokov.
- **Sučany:** Anna Chorvátová 75 a Ivan Baláž 40 rokov.
- **Snina – mesto:** Michal Piroš 91, Anna Petrecká a Jozef Savka 87, Gejza Grundza 75 rokov.
- **Skýcov:** Hedviga Gaherová 83 rokov.
- **Stará Turá:** Elena Kovárová 83 rokov.
- **Svidník:** Michal Šandala 75, Mária Goldirová 60 a Michal Kurilec 55 rokov.
- **Strážňavy:** Kamil Hruška 80 rokov.
- **Snakov:** Anna Daňková 86 rokov.
- **Sobrance:** Helena Golejová 87 rokov.
- **Strážske:** Jozef Makar 88 a Ondrej Cemul'a 83 rokov.
- **Trhovište:** Mária Papcunová 84 rokov.
- **Tisovec:** Zuzana Struhárová 91, Anna Pirohová 90, Mária Ferenčíková a Ján Karas 85 a Július Krejčí 40 rokov.
- **Trenčín 1:** Ing. Štefan Šteflovic

- a Martin Jankovič 90, Alžbeta Karyová 89, Katarína Breznická 88, Michal Lajčák 85, Nora Guttmannová a Milan Mazák 81, Mgr. Ján Boleček 35 rokov.
- **Trenčín 2:** Jozefína Brlejšová 93 a Júlia Munková 80 rokov.
- **Trnava 2:** Jozef Lisý 89, Tibor Štefánik 88, Anna Nagyová 87, Emília Horváthová 85 a Emília Pačesová 82 rokov.
- **Topoľčany 2:** Milan Šupa 45 rokov.
- **Trebišov 3:** Mária Závodná 82 rokov.
- **Valaská:** Štefan Soták 90 rokov.
- **Vyšný Komárnik:** Júlia Vašurová 89 rokov.
- **Vyšný Orlík:** Vladislav Kimak 50 rokov.
- **Vyšný Tvarožec:** Michal Petraško 70 rokov.
- **Vranov n/Topľou 1:** Veronika Gajdošová 88, Anna Husivargová 86, Helena Farkašová 84 a Mária Korekačová 80 rokov.
- **Vranov n/Topľou 3:** Pavol Krivák 70 rokov.
- **Vinné:** Anna Torhabová 86 a Mária Cverčková 60 rokov.
- **Vyšné Nemecké:** Anna Fencíková 84 a Zuzana Hurová 80 rokov.
- **Zalužice:** Mária Paulovčíková 86 rokov.
- **Zbudza:** Ondrej Mižo 89 rokov.
- **Zámutov:** Marek Puky 35 rokov.
- **Závodka n/Hronom:** Anna Nosková 90 rokov.
- **Zemianske Kostofany:** Aranka Kabatiarová 89 rokov.
- **Žiar n/Hronom:** Jozef Lupták 88 rokov.

Jubilantom srdečne blahoželáme!

Navždy sme sa rozlúčili

- **Banská Bystrica – Stred** s 87-ročnou Annou Krúdyovou.
- **Bardejov 1** s 56-ročným Vladimírom Ondošom.
- **Bardejov 2** so 64-ročným Jozefom Sorokom.
- **Bardejov 3** so 62-ročným Jánom Gmitterom.
- **Beloveža** s 83-ročným Jozefom Hamarčákom.
- **Hnúšť'a** s 90-ročnou Máriou Husmanovou.
- **Hradište** s 88-ročným Rudolfom Mekyšom a 67-ročným Antonom Cibřinom.
- **Chrenovec** s 89-ročnou Annou Kotianovou a 87-ročným Vincentom Sobotom.
- **Jasenie** s 85-ročnou Emíliou Povrazníkovou.
- **Lehota p/Vtáčnikom** s 86-ročnou Katarínou Vidovou.
- **Miroľa** s 88-ročnými Máriou Senajovou a Vasilom Senajom.

- **Nové Mesto nad Váhom** s 83-ročnou Máriou Ragalovou.
- **Nedožery – Brezany** s 92-ročným Jozefom Kováčom.
- **Partizánske** s 91-ročným Štefanom Liptákom a 67-ročným Ing. Antonom Podmanikom.
- **Snakov** s 90-ročným Jánom Adamojurkom.
- **Sučany** s 87-ročným Jánom Komentom.
- **Topoľčany 2** s 87-ročnou Emíliou Golskou.
- **Temeš** s 86-ročným Jánom Zuzelkom a 85-ročným Ondrejom Čičmancom.
- **Vážec** s 88-ročným Danielom Jackom.
- **Vyšný Orlík** so 70-ročným Jánom Kriškom.
- **Žilina 1** s 91-ročnou Annou Zolvíkovou.

Česť ich nehynúcej pamiatke!

Mnoga ljeta, Maruška!

Žije medzi nami skromná, nenápadná, plukovníčka vo výslužbe MÁRIA PELCROVÁ z Martina, veteránka druhej svetovej vojny, ktorá sa dožila významného životného jubilea 85 rokov.

Maruška sa narodila 28. októbra 1927 v dedinke Imšady-Negrovec v Podkarpatskej Rusi. Druhá svetová vojna ju kruto odtrhla od rodičov a ôsmich súrodencov. Esesáci ju odviezli do Poľska, neskôr do Maďarska kopať zákopy a stavať tábory smrti, kde sa napokon aj sama ocitla. Neľudskosť dozorcov, zima, chlad, úmorná práca, clivota a strach naplňali dni a noci mladého dievčaťa. Pred ďalším transportom Marušku zachránila choroba. Zostala v karanténe a odtiaľ sa jej podarilo ujsť. Nenávisť voči fašistom prinútila 17-ročné (pridala si jeden rok) dievča v roku 1943 vstúpiť do Červenej armády. Nechytla do rúk zbraň, ale lekárničku. Absolvovala zdravotnícky kurz a vymenovali ju za zberačku ranených vojakov na bojových poliach, ktorých potom v nemocnici ošetrovala. Nepoznala, čo je oddych, pokojný spánok, nemohla zaostať za bojovými jednotkami, ranených ošetrovala priamo na bojisku, prala obväzy, kopala zákopy... Pri jednej bojovej operácii riskovala život, aby

zachránila dvadsať zranených vojakov. Muži v armáde ju obdivovali a hovorili: Kam čert nemôže, ide Maruška.

Prežila urputné boje pri Dukle, postupovala s čs. armádnym zborom cez mestá východného Slovenska. Bola ťažko ranená a po vyliečení v Lučivnej opäť pokračovala s vojskom cez Poprad, Liptovský Mikuláš, Vrútky až do Prahy.

Po vojne sa starala o väzňov z koncentračného tábora v Terezíne, neskôr pracovala v Milovicach, Ružomberku, ako vrchná sestra. V rokoch 1946–1948 absolvovala Vyššiu zdravotnícku školu ČK. Stala sa diplomovanou sestrou, ukončila kurz psychológie, inštrumentárky, získala voľný preukaz a celé roky bez nehôd prevádzala sanitku chorých a ranených vojakov. V zdra-

votníckych zariadeniach pracovala so stovkami lekárov, v služobnom postavení ich podriadená, ale skúsenosťami frontovej sestry prevyšujúca prax väčšiny z nich.

V roku 1954 odišla ako dôstojník zdravotnej služby do zálohy, aby pokračovala vo svojej práci ako civilná sestra. Bola matkou všetkých trpiacich vojakov, o ktorých sa ako zdravotná sestra vo Vojenskej posádke v Martine od roku 1963 starala. Pracovala v Červenom kríži, získala stovky dobrovoľných darcov krvi, poznajúc z 2. svetovej vojny význam najvzácnejšej tekutiny.

Obetavosť, ľudskosť a láska v srdci, ktorú bez ohľadu na nebezpečenstvá ohrozujúce život venovala frontová sestra Maruška, našli najvyššie ocenenie v podobe tridsiatich troch čs. a zahraničných vyznamenaní. K nesporne najcennejším patrí to, ktoré jej Medzinárodný výbor Červeného kríža v Ženeve udelil za obetavú ošetrovateľskú činnosť, Strieborná medaila Florence Nightingalovej. Zanietenosťou a angažovanosťou v prospech SZPB je príkladom a vzorom pre všetkých ostatných členov. Oblastný výbor SZPB v Martine jej želá veľa zdravia, šťastia a životného elánu aj v ďalších rokoch života.

Štefan TICHÝ, taj. ObIV SZPB Martin

Samouk R. Capa sa stal najslávnejším vojnovým fotografom

Jedným z ťahákov novembrového Mesiaca fotografie v Bratislave je prierezová výstava Roberta Capu. Na prvom poschodí Esterházyho paláca Slovenskej národnej galérie (SNG) je pod názvom Robert Capa, vojnový reportér 20. storočia.

„Výstava je výberom z vyše 900 fotografií, ktoré zakúpilo Maďarské národné múzeum v roku 2008 z pozostalosti autora v International Center of Photography v New Yorku. Fotografie sú prevažne z rôznych vojen,“ na konferencii v SNG uviedla spolukurátorka výstavy Katalin Bognár z Maďarska.

Fotograf bol často v bezprostrednej blízkosti konfliktného vojnového diania. Napríklad fotoaparátom zvečnil (5. 9. 1936) padajúceho práve zastreleného milicionára v španielskej občianskej vojne. V roku 1944 fotografoval vylozenie spojencov vo francúzskej Normandii. V expozícii je aj jeho posledná fotografia francúzskych vojakov vo Vietname (25. 5. 1954). Zaujímavé dokumenty sú aj z vojenského výcviku mladých Číňanek v marci 1938.

Návštevník výstavy spozná aj iné podoby hrôzy vojny. Napríklad na zábere zbúraného varšavského geta, kde zostal iba

kostol. Smutné sú aj dokumenty po druhej svetovej vojne z Budapešti, Berlína či Ukrajiny. V Československu nemohol fotografovať, pretože pri vstupe do krajiny mu skonfiškovali fotoaparát. Aj to svedčí, že pri práci to nemal jednoduché. Nehovoriac o tom, že počas vojen mu často išlo o život. Osudné sa mu stalo dokumentovanie bojov za oslobodenie francúzskej Indočíny, kde stúpil na mínu (25. 5. 1954) a zahynul.

„Výstava obsahuje 114 diel, ktoré sú rozdelené do ôsmich tematických kapitol. Okrem vojen sú tam aj celebrity,“ povedala pre TASR Lucia Almášiová zo SNG.

Okrem Capovho blízkeho spolupracovníka, spisovateľa Johna Steinbecka, je vo výbere spevák Paul Robeson, výtvarníci Henri Matisse a Pablo Picasso i herečka Ingrid Bergman, ktorá bola dva roky milenkou fotografa.

Robert Capa (1913–1954) vlastným menom Andre Friedmann, bol fotograf samouk.

V mladosti bol ovplyvnený myšlienkami umelca Lajosa Kassáka, ktorý ho poučil o maďarskej a americkej sociálnej fotografii. Na základe dvoch hlavných záujmov – politiky a literatúry – sa chcel stať žurnalistom. V dôsledku svojich politických aktivít a problematických kontaktov odišiel z Maďarska (1931) do Nemecka a Francúzska. Po období v takmer úplnej chudobe stretol v Paríži (1934) úspešnejšieho krajana Andrého Kertésza, ktorý ho učil fotografovať a pomohol nájsť prácu. V tom období Capa spoznal budúcich celoživotných priateľov Davida Szymina (Seymoura) a Henriho Cartiera-Bressona a sériu fotografií z dobového politického diania okolo ľavicového Ľudového frontu pre parížske noviny Regards vstúpil medzi profesionálnych fotografov.

Sériami fotografií z občianskej vojny v Španielsku (1936) sa dostal do popredia svetového fotožurnalizmu a spolupracoval s americkým časopisom Life. Koncom 30. a začiatkom 40. rokov striedavo vytváral reportáže s politickou, vojnovou, sociálnou i športovou tematikou.

R. Capa: Americkí vojaci v Troine, Sicília. August 1943. Foto: Internet

Po vypuknutí II. svetovej vojny pracoval ako fotoreportér časopisu Life a Collier's v Európe a severnej Afrike. Po jej skončení sa stal americkým občanom. V roku

1947 v Paríži s priateľmi založil fotografickú agentúru Magnum Photos.

Výstava potrvá do 25. novembra. red TASR

S horským vodcom v Tatrách

Nádhernú, historicky cennú vilu Alica v Starom Smokovci niekoľko rokov „z gruntu“ renovovali vďaka veľkorysej podpore fondov Nórskeho kráľovstva a v tomto reprezentačnom skvoste tatranskej architektúry je dnes aj sídlo Spolku horských vodcov Vysoké Tatry. Dlhé roky mu šéfoval známy Tatranec Pavol Rajtár.

Aj tu však zasiahla generačná výmena a obľúbeného a zaslúžilého prezidenta Slovenskej asociácie Pavla Rajtára vystriedal mladý a talentovaný horolezec a záchranár, Tatranec rodom – Michal Gerčák. Profesiou je členom Horskej záchranej služby, ktorá sa pred časom stala súčasťou ministerstva vnútra. Má teda hodnotu podporu. O túto premenu sa dlhé roky usilovala legenda tatranského horolezectva, známeho vodcu himalájskych expedícií a šéfa Horskej služby na Slovensku Ivana Gálfyho.

„V roku 1996, v minulom storočí, sme sa stali členmi Medzinárodnej asociácie horských vodcov. Získali sme certifikát horských vodcov vo všetkých veľhorách sveta. Členstvo v Medzinárodnej asociácii

horských vodcov nás zaväzuje. Musíme sa vo všetkom vyrovnáť, povedzme, horským vodcom z alpských krajín, ktorí sú denne na ľade a snehu, no my len v zime. Musíme mať takú úroveň, ako majú horské vodcovia z alpských krajín. Preto organizujeme rôzne školenia a stáže, sústavne študujeme cudzie jazyky. Pri náboře nových členov prejde náročnými testami len niekoľko jednotlivcov,“ povedal Michal Gerčák.

Poslanie si strážia

V jednu slnečnú nedeľu babieho leta som sa na Sliezske dome vo Vysokých Tatrách stretol so špičkovými horolezcami a horskými vodcami Róbertom Gálfym (v súčasnosti viceprimátor Mesta Vysoké Tatry) a Petrom Šperkom, dnes už veľmi

známou osobnosťou tatranských končiarov. Prišli pod Gerlach na seminár profesionálnych horských vodcov, učiť sa. Dnes už školia iných. V druhej debata som sa okrem iného dozvedel, že horský vodca kedysi musel pochádzať z Vysokých Tatier a musel dobre poznať najmä tieto, podľa našich kritérií „veľhory“. Horský vodca vo svetovom chápaní je už všestrannejšia osobnosť. Medzi takýchto rozhodne patrí Pavol Rajtár a niekoľko ďalších. Takýchto horských vodcov, medzi ktorých patria Róbert aj Peter či Michal Gerčák, si môže klient najat' na ktorýkoľvek vrchol na svete. Nie je napokon dôležité, či tam vodca už bol. Jeho povinnosťou je mať také skúsenosti, aby klienta bezpečne sprevádzal na vrchol a aj pri zostupe. Dnešný horský vodca musí dokonale ovládať meteorológiu a orientáciu vo všetkých veľhorách sveta, vedieť sa pohybovať v skalnatom teréne aj na snehu, perfektne lyžovať a podobne.

Súčasný štatút slovenských horských vodcov teda predstavuje certifikát na vodcovskú činnosť v krajinách Európskej únie, kde si toto „remeslo“ starostlivo strážia. „Príjemné na našej profesii je, že keď napríklad vo francúzskych Alpách stretnem horského vodcu s označením Medzinárodnej federácie, pozdraví ma ako kolegu. Už sme na jednej lodi. Ja nie som len Slovak a on Francúz, som preňho rovnocenný partner. Všetci nás akceptujú, hoci nikam nevhádzame cez zlatú bránu, ale ani nie cez slúžkovský vchod. Či sa na nás dívajú ako na konkurenciu? Pravdepodobne áno, stretávame sa aj s tým, nedávajú nám to najavo, aspoň nie často,“ povedal Peter Šperka.

Načrime do histórie

Kežmarský profesor David Frölich spomína, ako v roku 1615 vystúpil so sprievodcom na jeden z tatranských štítov. V polovici XVII. storočia zahynul na Bujáčom vrchu spišskobeliansky richtár Adam Kalstein. Pribúdalo úrazov i smrteľných nehôd. Bolo potrebné inštitucionalizovať aj záchranu ľudí v horách. Vznikom Uhorského karpatského spolku (1873) vytvára-

lo sa aj organizované horské vodcovstvo. Horské vodcovia boli prví odborne školení ľudia aj na záchranú činnosť. Takéto školenie vykonal v roku 1882 MUDr. Mikuláš Szontág st. V roku 1913 sa vo vnútri UKS vytvoril Dobrovoľný záchraný komitét, no zakrátko vypukla I. svetová vojna a po nej sa pomery podstatne zmenili.

V roku 1920 začína svoju činnosť Klub československých turistov, v jeho štruktúrach je aj Zbor tatranských vodcov z povolania a v ich činnosti i záchraná činnosť v horách. V roku 1933 vzniká Združenie pre záchranú službu, v roku 1937 zreorganizované na Spolok záchranej služby v Tatrách.

Približne v roku 1949 vzniká skupina Tatrancov okolo Ivana Bohuša st. a Otta Oktaviána Krejčího. Tí, aj vďaka bývalému členovi Finančnej stráže a potom mužovi slovenskej politickej špičky Michalovi Chudíkovi, presadili vznik profesionálnej záchranej skupiny s názvom Tatranská záchraná služba. Prvým náčelníkom bol Ing. Vladimír Šimo a mala šesť pracovníkov. „Od roku 1996 sme členmi Medzinárodnej asociácie horských vodcov. A môj vzťah k horám? Vytváral sa od malička. Pamätám sa, že už ako šesťročný chlapec som sa chodieval lyžovať s rodičmi na svahy Strednice a potom ma vodili na túry. Po skončení strednej školy sa tento vzťah utužoval a prevládol u mňa aj počas vysokoškolských štúdií. Stal som sa horským záchranárom a od tejto činnosti bola prirodzená cesta k horskému vodcovstvu.“

Národná asociácia všetkých slovenských horských vodcov, ktorá vykonáva aj výcviky a rôzne kurzy ich prípravy, združuje do 60 horských vodcov. Spolok horských vodcov je zasa združenie, ktoré stmeluje niektorých horských vodcov a čerpá z tradície našich spolkov ešte z čias Uhorska. V súčasnosti máme 27 aktívnych členov. V našom pôsobení sú nielen Tatry či Alpy, ale aj Andy a Himaláre, či iné horstvá našej planéty,“ povedal mi okrem iného Michal Gerčák, predseda Spolku horských vodcov.

Milan STEHLÍK

Profesionálny záchranár podporučík Michal Gerčák je predsedom Spolku. Foto: ms

Spomienky na zosnulých vojakov

Pamiatku zosnulých si 1. novembra pripomenuli na vojenskom cintoríne z prvej svetovej vojny v Petržalke-Kopčanoch. Petržalský okrásľovací spolok tam organizuje stretnutie, ktoré má byť tichou spomienkou na 331 vojakov, ktorí sú pochovaní na tomto cintoríne.

„Orchester zahrá Modlitbu pred bitkou, čo je oficiálna vojenská skladba, ktorá sa hrávala na poľných omšiach pred nastúpením jednotiek na front, ale aj smútočnú skladbu talianskej armády *Mal som kamaráta*, keďže na vojenskom cintoríne v Petržalke sú pochovaní aj dvaja talianski vojaci,“ informoval pred pietnou spomienkou Ernest Huska, podpredseda Petržalského okrásľovacieho spolku.

Spomienkou, ktorá sa konala už po siedmy raz, nadväzuje spolok na tradíciu, ktorá existovala medzi rokmi 1921–1938 a následne bola prerušená druhou svetovou vojnou a ďalšími rokmi totality a následného nezaujmu. Na cintoríne v Petržalke-Kopčanoch sú pochovaní vojaci deviatich národov a národností Rakúsko-Uhorska a tiež vojnoví zajatci, ktorí v rokoch 1917–1918 zomreli na zranenia či choroby v Bratislave.

Položením kvetov a zapálením sviečok k pamätníku na Hlavnom cintoríne v Prešove si 2. novembra príslušníci prešovskej 2. mechanizovanej brigády (2. MB), zástupcovia samosprávy a ďalších štátnych i mimovládnych inštitúcií uctili pamiatku zosnulých vojakov. Okrem zástupcov Ozbroyených síl SR a oficiálnych hostí sa na pietnom akte zúčastnili aj rodinní príslušníci vojakov Ozbroyených síl Slovenskej republiky, ktorí zahynuli pri plnení služobných povinností.

„Toto tradičné stretnutie je pietnou spomienkou; v rámci neho si uctíme pamiatku vojakov, ktorí padli v 1. a 2. svetovej vojne. Rovnako spomíname na našich kolegov a priateľov, ktorí zahynuli pri plnení úloh v zahraničných misiách počas novodobej histórie Slovenska,“ povedal veliteľ 2. MB Martin Michalko.

Po krátkej modlitbe a minúte ticha sa zúčastnení premiestnili do priestorov cintorína, kde sú pochovaní nemeckí vojaci, ktorí zahynuli na našom území počas 2. svetovej vojny.

Ján Tomko zo Spoločnosti starostlivosti o nemecké vojnové hroby uviedol, že táto spomienka na padlých, napriek tomu, že boli príslušníkmi nepriateľskej armády, sa organizuje v rámci podujatia Deň zmierenia nad hrobmi. Následne prítomní zapálili sviečky aj pri pamätníku vojakov rakúsko-uhorskej armády, ktorí zahynuli v 1. svetovej vojne. Na prešovskom cintoríne by ich malo byť pochovaných vyše 1500.

Položením kytice kvetov a zapálením sviečok pri Pomníku padlým v 1. svetovej vojne si aj Trnavčania uctili pamiatku obetí vojnových konfliktov. Spomienku tradične pripravuje mesto Trnava v spolupráci s rímskokatolíckou cirkvou a Cirkevným zborom Evanjelickej cirkvi a. v.

Slovenská pošta, a.s.
Partizánska cesta 9
975 99 Banská Bystrica 1

Stredisko predplatného tlačie
P.O. BOX 164
Uzbecká 4
820 14 Bratislava 214

ICO: 36631124, IČ DPH: SK 2021879959, DIČ: 2021879959
Bankové spojenie: VÚB, a.s. Bratislava 840 2012/0200
Zápis v OR OS Banská Bystrica, oddiel Sa, vložka č. 803/S

PREDPLATNÉ NOVÍN A ČASOPISOV

Objednávateľ evidenčné číslo:

Názov: <input style="width: 95%;" type="text"/> Ulica, číslo domu: <input style="width: 95%;" type="text"/> PSČ Pošta: <input style="width: 95%;" type="text"/>		
Číslo účtu: <input style="width: 30%;" type="text"/> - <input style="width: 30%;" type="text"/> / <input style="width: 30%;" type="text"/> IČO: <input style="width: 30%;" type="text"/> DIČ: <input style="width: 30%;" type="text"/> IČ DPH: <input style="width: 30%;" type="text"/>		
Kontaktná osoba: <input style="width: 95%;" type="text"/> tel.: <input style="width: 30%;" type="text"/> fax: <input style="width: 30%;" type="text"/> e-mail: <input style="width: 30%;" type="text"/>		

Fakturačné údaje:* Názov: <input style="width: 95%;" type="text"/> Ulica, číslo domu: <input style="width: 95%;" type="text"/> PSČ Pošta: <input style="width: 95%;" type="text"/> IČO: <input style="width: 30%;" type="text"/> DIČ: <input style="width: 30%;" type="text"/> IČ DPH: <input style="width: 30%;" type="text"/> Bankové spojenie: <input style="width: 95%;" type="text"/>	Typ predplatného:*** ☐ mesačne ☐ štvrtročne ☐ polročne ☐ ročne ☐ školský rok ☐ iné: <input style="width: 80%;" type="text"/> <small>*** iné - uviesť typ zvolený na základe dohody SP, a.s. a objednávateľa (ľubovoľný počet mesiacov, týždňov, a.p.)</small>
Miesto dodávania:** Názov: <input style="width: 95%;" type="text"/> Ulica, číslo domu: <input style="width: 95%;" type="text"/> PSČ Pošta: <input style="width: 95%;" type="text"/>	Spôsob platby:**** ☐ poštovým peňažným poukazom ☐ SIPO Evidenčné číslo: <input style="width: 80%;" type="text"/> ☐ Sporožiro ☐ prevodom z účtu <small>**** Pri spôsobe SIPO uvedte evidenčné číslo, pri spôsobe Sporožiro musí byť číslo sporožirového účtu uvedené v časti fakturačné údaje, bankové spojenie.</small>

* uviesť v prípade, ak sú fakturačné údaje iné ako údaje objednávateľa
** uviesť v prípade, ak sú údaje iné ako údaje objednávateľa

OBJEDNÁVKA ODBERU NOVÍN A ČASOPISOV V PREDPLATNOM

Názov	Počet ks	Rozsah*****	Číslo alebo dátum*****

***** rozsah - pri denníkoch možno predplácať rozsah dodávaných vydaní v týždni (napr.: PONDELOK-PIATOK, PONDELOK-SOBOTA; alebo aj samostatne ktoréhokoľvek vydanie v týždni napr.: ŠTVRTOK)
***** číslo alebo dátum - prvé číslo pre odber resp. posledné pri zrušení, alebo dátum začatia resp. ukončenia odberu

Svojím podpisom súhlasím s Obchodnými podmienkami - Predplatné novín a časopisov a spracovaním osobných údajov v informačnom systéme SP, a.s. za účelom evidencie v zmysle zákona 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov. Údaje nebudú poskytnuté tretej strane. Beriem na vedomie, že svoj súhlas môžem kedykoľvek vziať späť.

Dátum vyhotovenia: **Podpis objednávateľa, pečiatka:** _____

Denná pečiatka pošty:

Pomník odhalili v roku 1929 v Parku Antona Bernoláka; je dielom nestora slovenského sochárstva Jána Koniarka, ktorý žil a tvoril v Trnave. Zobrazuje obeť tragédie – zomierajúceho muža. Na podstavci sú vyryté mená všetkých Trnavčanov, ktorí položili život vo vojnovom konflikte v rokoch 1914-1918. Pomník je zaradený do zoznamu národných kultúrnych pamiatok; pred niekoľkými mesiacmi ho Slovenská pošta zaradila na aršík k poštovej známke Koniarkovej Busty Jána Krstiteľa.

V Deň pamiatky zosnulých horeli svetielka aj na hrobe vojakov Červenej armády, ktorí padli 1. 4. 1945 pri oslobodzovaní Trnavy.

red TASR

Aj Trnavčania si uctili pamiatku vojnových obetí.

Foto: E. Diteová

Na ostrovoch jazera

Prijal som pozvanie majiteľa ostrova na Nikaragujskom jazere Silvia a jeho ženy Mayry, aby som sa presvedčil, ako sa dá na ostrovčekoch žiť a pracovať. Na ostrov sme sa doviezli z malého granadského prístavu motorovou lodičkou s prístreškom. Pristáli sme na skalnatom môle, neďaleko haciendy. Hostitelia nás previedli po asi 50-árovom ostrove, kde okrem drevenej chaty a voľne rastúcich banánovníkov a mangovníkov bol vybudovaný aj kamenný bazén, do ktorého sa podľa potreby prečerpáva voda z jazera. Vykúpali sme sa v ňom, keďže nám kúpanie v jazere nedoporučovali, lebo sa v ňom objavujú sladkovodné žraloky (jediné na svete).

Podľa kroniky jazero vzniklo po erupcii sopky Mombacho; jej láva prehradila riekku a v novom jazere sa vytvorili stovky ostrovov a ostrovčekov, na ktorých časom vyrástla bujná vegetácia. Majetnejšie rodiny si ostrovy zakúpili a zriadili svoje oddychové sídla, prípadne vybudovali hospodárstva.

Brat nášho hostiteľa nás vzal na výlet po jazere motorovým člnom. So záujmom sme sledo-

Ostrovy v Nikaragujskom jazere.

Foto: gs

vali dianie na ostrovoch, pričom nám domorodci srdečne mávali. Na ostrove El Horminguero nás privítala početná rodina Garcíovcov, ktorá tu žije a ostrov zveľaduje. Zelená a kvety sú všade okolo a stromy, najmä mangovníky,

boli obťažkané plodmi. Na dvoch hektároch pestujú fazuľu a kukuricu a chovajú domáce zvieratá. Ryžu a soľ dovážajú z pevniny. Okrem poľnohospodárstva sa venujú aj tradičným remeslám –

rezbárstvu a pleteniu závesných sietí, obrazov, ktoré výhodne predávajú turistom v Granade alebo v Masayi. Z ostrova som odchádzal plný nových dojmov a zážitkov.

Gustáv STOPKA

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Futbal v podaní robotov

Šiesty ročník celoeurópskeho projektu Noc výskumníkov 2012 sa niesol v zmysle hesla Veda je život. Návštevníci so záujmom sledovali, ako hrajú roboti futbal, čo dokáže supravodivosť či využitie nanotechnológií, plazmy. Púťali prednášky, ale najmä praktické i interaktívne ukážky. Prvýkrát sa diali aj v Žiline a v centre Bratislavy v Starej tržnici. Určitú predstavu si možno utvoriť podľa počtu pracovísk. V Starej tržnici 50 a v Avion Shopping Parku až 63 pracovísk doslova obľahnutých obecnosťou od detí po seniorov. Vedci a výskumníci

nás presvedčili, že VEDA je: poznanie, umenie, zábava a hra, história, zelená, budúcnosť, zdravie, energia a inovácia. Aktuálna bola prednáška Jozefa Masarika v Slovenskom národnom múzeu o novinkách z výskumu Marsu. Sám sa na prípravách podieľal a podieľal v NASA. Pomyselnú čerešničku na tortu umiestnila v ten deň televízia. Zverejnila, že vesmírna sonda Curiosity objavila na Marse dôkaz o kedysi tečúcej vode. Vo vyschnutom koryte potoka objavil robot riečny štrk.

Ján FORGÁCS

pomoc: ŠTRENK, OZI, PLEBS.	2. časť tajničky	opak „pod“	detský domov	ž. meno	meno Eleny	nemecký súhlas	obec pri Sereďi	nemôže tkať (poet.)	EČV Rokycian	elektrárne Nováky	český básnik (Vítězslav)	kvetinka (poet.)
meno básnika Plávku							politik SDL (exmin. NO)					
cibřila husle (struny)							ostobod. Práhy (iniciála na začiatku šplhaj sa)					
amer. m. meno			udanie smeru			EČV Loun			národnosť v Číne			
			3. časť tajničky			muž, po anglicky			citoslovo bolesti			
	základný zákon štátu	ad acta zachránil			domáci nástroj čistoty						česká predložka	
					americký veltok						lopotíť	
ústav slovenského jazyka				4. časť tajničky								
				podnik, závod								
slovenská pošta			severan					osobné zámeno	rev. lud. armáda			
			ovládám					kaďa	jeľša, po česly			
roztopá rudu								zvrtné zámeno		vetná skratka		nočný podnik
								papagáj				ako, básnický
obyvatel starovekej Asirie					mestský úrad							
					erbium						spodina (hist. expr.)	
1. časť tajničky												
skriňa, kašňa (arch.)											EČV Revúcej	

Správne vylúštenie tajničky z č. 21 znie: **Brezno zachovalo pamiatku Jana Švermu.** Knihu posielame **Štefanovi Novákovi do Dolného Kubína.**

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72, alebo na e-mail: bojovník@szpb.sk.

HISTORICKÝ KALENDÁR

27. októbra

1944 – Nemecké jednotky obsadili Banskú Bystricu, povstanie bolo zatlačené do hôr.

28. októbra

1944 – Skončila sa karpatsko-duklianska operácia.

– Smrečany podpálili fašisti. Zahynulo 10 ľudí, 11 bolo zranených a zhorelo 32 domov.

29. októbra

1944 – Fašisti vypálili obec Miezgovce.

30. októbra

1944 – Nemeckí vojaci vypálili obec Vinné.

2. novembra

1938 – Pod diktátom hitlerovského Nemecka bola vo Viedni medzi Maďarskom, Poľskom a ČSR podpísaná tzv. viedenská arbitráž. Na jej základe horthyovské Maďarsko okupovalo južné a východné Slovensko a Poliaci obsadili niektoré obce na Spiši a Orave.

3. novembra

1944 – Nemci v horskej dedinke Pohronský Bukovec zajali veliteľov SNP generálov Rudolfa Viesta a Jána Goliana, ktorí sa pokúšali prejsť cez Hron. Po výsluchu v Bratislave a Berlíne ich popravili.

1943 – Na rozkaz ríšskeho vodcu SS a veliteľa gestapa Heinricha Himmlera postrieľali nemecké jednotky v koncentračných táborech Majdanek, Poniatowa a Trawniki pri poľskom meste Lublin viac ako 40.000 Židov – akcia niesla názov Erntefest.

5. novembra

1938 – Maďarské vojenské jednotky začali obsadzovať južné územia Slovenska, ktoré na základe viedenskej arbitráže pripadli Maďarsku.

7. novembra

1938 – Poľský židovský mladík Herschel Grynszpan zastrelil v Paríži nemeckého diplomata Ernsta von Rath. Nacistickou odpoveďou bola tzv. Krištalová noc v Nemecku (9. 11.).

8. novembra

1939 – V Mnichove sa uskutočnil neúspešný atentát na Adolfa Hitlera.

1942 – Druhá svetová vojna: Spojenecké vojská sa vylodili v severnej Afrike.

9. novembra

1938 – V Nemecku vypukla tzv. Krištalová noc, rozsiahly protizidovský pogrom, ktorý si vyžiadala 91 obetí na životoch, stovky ťažko zranených, a zničených 7500 židovských obchodov a bytov a 267 synagóg. Akciu rozpútal minister propagandy Joseph Goebbels a zámienkou sa stal atentát židovského mladíka Herschela Grynszpana na nemeckého veľvyslancského radcu Ernsta von Rath v Paríži.

1943 – Bola ustanovená Správa Spojených národov pre pomoc a obnovu (United Nation Relief and Rehabilitation Administration – UNRRA) pre štáty postihnuté druhou svetovou vojnou a fašistickou okupáciou.

Zdroj: TASR

ZRNKÁ HUMORU

Žena vraví mužovi:
– Rozhodni sa, buď ja, alebo alkohol!
– No tak..., budeš mi chýbať
* * *
– Ocko, vodka zdražela. Budeš menej piť!
– Nie synku, ty budeš menej jesť.

Opitý muž príde do taxíka a vodič sa ho pýta:
– Kam to bude?
– No predsa domov!
– No a mohli by ste mi to spresniť?
– No predsa do obývačky!

Zdroj: Internet

Škoricové slimáčky so slivkami

Potrebuje: 250 g hladkej múky, 70 ml mlieka, 12 g droždia, 60 g kryštálového cukru, 30 g roztopeného masla, 1 vajce, 50 g sušených sliviek, 2 PL rumu, 3 ČL mletej škorice.

Ako na to: Do misy nasypeme múku, v strede urobíme jamku a dáme do nej rozdrobené droždie, 3 PL vlažného mlieka a 1 PL cukru.

Suroviny v jamke jemne premiešame a prikrytú misu necháme na teplom mieste 15 minút postáť. Zvyšné mlieko zmiešame s roztopeným maslom, 2 PL cukru a vajcom, pridáme k múke s kváskom a vypracujeme cesto. Na teplom mieste ho necháme ešte 50 minút kysnúť. Slivky nasekáme a zmiešame s rumom. Vykysnuté cesto rozvalkáme na štvorec 30 x 30 cm a jemne potrieme vodou. Na cesto rozložíme nasekané slivky s rumom, posypeme škoricou a zvyšným cukrom. Plát cesta ostrôžkou pokrájame na 2 cm široké pásy a každý pás zvinieme do slimáčka. Slimáčky poukladáme na plech vyložený papierom na pečenie, necháme ešte 15 minút kysnúť a upečieme vo vyhriatej rúre.

Zdroj: Internet